

ววงวรรณคดี

บัญชีเรื่อง

ป่าใหม่		เจ้า สตะเวทิน	๑
สร้างพระโต		สมเด็จพระยาตำราจนาภาพ	๓
วันเฉลิมพระชนมพรรษาที่โตซาน		องค์	๕
โตชิงช้า		จากสมุดพกหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล	๘
แม่เจ้า		ปริญาอุดมสัน	๑๐
บันทึกเรื่องไปนมัสการพระนอนจักรสีห์			
... ..		หม่อมราชวงศ์หญิงแสงโสม เกษมศรี	๑๓
อุปเทศมาดา		วิทยนันท์	๑๘
ต้นขยา จาก Dusk ของ Saki		มนรัตน์	๒๔
ความไพเราะบางตอนในกฐาหกล้านท์		อิฐฐา	๓๓
เมฆทูต - อมตะโคกแห่งวสันตฤดู		เรื่องอุไร	๓๘
ในวงวรรณคดี			๔๖

การคัดลอกเรื่องจาก 'ววงวรรณคดี' พึงได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

มกราคม ๒๔๙๑

ราคา ๓ บาท

๒๕

๑.๖๔

== วงวรรณคดี เล่ม ๒๔ ==

วงวรรณคดีเป็นหนังสือรายเดือน ออกทุกวันที่ ๓ ของเดือน

นางสาวจรินทร์ ผลขำวิน เจ้าของ และ ผู้จัดการ

หม่อมหลวงหญิงจินตนา นพวงศ์ บรรณาธิการ

สำนักงานตั้งอยู่ที่ร้าน “ไชยณรงค์” ๗๗/๑ ถนนราชดำเนินกลาง มุมถนนสาทรีย์ประชาธิปไตย
ติดต่อทางจดหมายและบอกรับที่แผนกอำนวยการ ๑๗๗ ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี พระนคร

ราคาเล่มละ ๓ บาท

บอกรับครึ่งปี ๑๖ บาท เต็มปี ๓๐ บาท ค่าส่งคิดเพิ่มตามอัตราไปรษณีย์

ต้องการรับ หรือซื้อปลีก ติดต่อที่ ๑๗๗ ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี พระนคร.

“วงวรรณคดี” พร้อมที่จะให้ความสะดวกแก่ท่านผู้สนใจเสมอ

ไชยณรงค์ ณ เชียงใหม่ - เหนือ ช้วนหงษ์

เปิดงานแผนกถ่ายรูป ซึ่งถนัดฝีมือมานานปี

ส่งฟรีส่งมอบท่าน

ล้าง. อัด. ขยาย.

ไชยณรงค์ แผนกถ่ายรูป

งานดี • รวดเร็ว • ราคาถูก

ไชยณรงค์ แผนกถ่ายรูป สี่แยกอนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย ราชดำเนิน

ปีใหม่

เจือ สดเวทิน

ส่งดั่งเสียงสงฆ์สวดสร้อย
เบิกศกเปลี่ยนฉนำ
สยามพสกสุขบำ—
รับใหม่ส่งเก่าแคล้ว

แถลงธรรมนี้ดีแท้
ปีใหม่กุศลกรรม
ทำบุญดั่งบาตรบำ—
นั้นดีธรรมเชื้อ

สำหรับบรรพบุรุษเบื่อง
ปีใหม่โอยอวยทาน
เด็กเล็กย่อมกราบกราน
นารดขอพรให้

ตำสาวบ่าวก็กร้อง
เยื่อนญาติเยียนมิตรเรียง
อวยพรรับพรเจริญ
ส่งก็ดพาทย์สะท้อน

สุทธีธรรม
ใหม่แล้ว
เทิ่งทั่ว กันแฮ
ครบถ้วนควรแสดง

ไทยทำ มาเฮย
ก่อเกื้อ
รุงศาสน์ เรื่องแฮ
ที่ชีวิตนธรรม

โบราณ
อีกไซ้
ผู้เฒ่า
สวัสดีคั่งขบฉนำ
กราวเสียง

รอบบ้าน
เอิกเกริก
สนุกนอัยญาโฉน

ปีใหม่ไทยใหม่ถ้วน
 ขอชาติปราชญ์
 ขอศาสน์จรัสศรี
 ขอราชพระยศถ้าย

ทุกวิถี
 ยุคร้าย
 ประทีป ไทยเฮย
 ยอดท้าววิญญู

สามัคคี

สัพเพตัง สมภูตานัน

สามัคคี วุฑฒิสาธิตา

สมเด็จพระสังฆราช (สา)

“ความสามัคคีปรองร้อม

แห่งชน ปวงแล

ผู้อยู่เป็นหมู่สน —

ธิจิต

ย่อมเป็นเครื่องยังผล

เจริญรุ่ง

น้อยใหญ่ให้สัมฤทธิ์

ตั้งจันต์

“จาก ดุสิตสมิต”

เรื่อง การสร้างพระโต

ของ

สมเด็จพระปาดำรงราชานุภาพ

จากบันทึกรับสั่งสมเด็จพระปาดำรงราชานุภาพ ประทานหม่อมราชวงศ์ สุนทราธิ สวัสดิกุล

บันทึกรับสั่งนี้มีเรื่องสั้น ๆ รวมประมาณ ๕๐ เรื่อง เรื่อง "การสร้างพระโต" เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในบันทึกนี้ เหตุที่จะเกิดบันทึกรับสั่งนี้ก็เพราะหลังจากเสด็จกลับจากปิ่น ประทานโอกาสให้หม่อมราชวงศ์ สุนทราธิ สวัสดิกุล เข้าเฝ้าซักถามปัญหาเกี่ยวกับโบราณคดีและวรรณคดีของไทย ณ วังวรดิศ ในระหว่างเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ถึง ๑๘.๐๐ นาฬิกาทุกวัน ปัญหาส่วนมากทรงตอบทันทีทันควัน บันทึกไว้แล้วอ่านลงในวันรุ่งขึ้น เป็นเรื่องน่าสนใจอ่านทั้งสิ้น - บรรณาธิการ

ปัญหา การสร้างพระโต ไม่ว่าจะนั่ง จะนอน จะยืน หรือจะเดินก็ตาม สร้างพร้อมกันกับวิหารหรืออย่างไร เพราะพิจารณาวิหารที่ไว้พระโตต่าง ๆ นั้นดูไม่เหมาะสมกับพระโต ไม่สมกับที่ไทยเป็นศิวิไลซ์

ตอบ ขนเชื่อว่าพระโต จะนั่ง จะนอน จะยืน หรือจะเดินก็ตาม โบราณสร้างกันกลางแจ้ง แทนพระเจดีย์ คือ เบื้องการสร้างพระเจดีย์ก็มาสร้างพระโต ไม่ต้องมีวิหาร ที่มาวิหารนั้นคนมาศรัทธาทำกันภายหลังถึง ฉะนั้นเมื่อได้รู้ดังกล่าวดังนี้ เช่นวัดพนัญเชิงเป็นต้น พระเจ้าเพนงเชิงนี้สร้างมาก่อนกรุงศรีอยุธยาและคงสร้างแทนพระเจดีย์ ส่วนพระโตที่สร้างพร้อมกับวิหารมีอยู่แค่เดียวคือพระโตวัดกัลยาฯ พระนางเกล้าฯ เป็นเจ้าของพระ พระยานิกรบดินทร์ เป็นเจ้าของวิหาร สร้างพร้อมกัน

พระนอนจักรสีห์เป็นพระนอนที่เก่ามาก ลักษณะเป็นมหายานอยู่ คือนอนวางพระกร พระนอนแบบนอนแบบเก่า เห็นเหมือนนอนก้นท่าเมื่อยระลอกของคันทอง เป็นแบบมหายาน ส่วนแบบดังกล่าวข้างต้นเขามอท้าวพระเคียว พระนอนเดิมว่าเป็นท่านิพพาน เป็นท่านอนตาย อย่างที่พระแท่นดงรัง ทำพระมัสธิดา คือตั้งอริยาบถ

รุ่งอรุณแดดร่ม ๖ ทางการณ์การตักได้จัดใหม่การเลี้ยงอาหารกลางวัน Hôtel Central ที่โตซาน ผู้มีเกียรติหลายท่านได้มาในงานนี้ อาทิเช่น สมเด็จพระราชชนนี พระพี่นาง คุณอร่าม รัตนกุล คุณพระพิทธานุภกรและภรรยา หม่อมเจ้าวิมลสุริยง และหม่อม ท่านจักรพันธ์ ท่านปิยะและท่านหญิงวิภา ท่านหญิงมารศรี คุณหลวง ประเสริฐไมตรีและภรรยา คุณเอนก คำศตราภย์ บรรดาข้าราชการตักและนักเรียนไทย อาหารในวันนั้นรู้สึกว่าเป็นที่พอใจของทุก ๆ คน เพราะมี "ข้าว" กับ แกงกะหรี่ !

เมื่อทุกคนมีแหมแปะอยู่ในแก้วแล้ว ท่านอัครราชทูตก็ถูกขียนแจ้งให้ ประชุมทราบว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงสามารถเสด็จมาร่วมได้ด้วยดี เนื่องจาก ทรงพระประชวรหนัก แพทย์ถวายความเห็นว่าคุณควรประทับแต่ภายในพระตำหนัก หลังจากนั้นท่านอัครราชทูตก็กล่าวถึงความสำคัญของการนี้ โดยเห็นว่าเงินงาน สำคัญของชาติ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เพราะเป็นปีต้นเกล้า ๆ ของเราทรง บรรณานิติภาวะแล้ว บรรดาคนไทยทุก ๆ คนในลัทธิต่างก็ชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง และ ทุกคนก็มีความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านเป็นพิเศษ เพราะอยู่ใกล้ชีวิตพระองค์ท่าน ครั้นแล้วก็เชิญชวนให้ควมถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา และในทันที ที่ได้อธิษฐานด้วยเสียงเบญโนบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ทุก ๆ คนต่างก็พากันร้อง เพลงนั้นจนตลอดไปกับเสียงเบญโน คุณสมรรถ พิศานุกรเป็นผู้คิดเบญโน เมื่อจบ แล้วคุณพระอัครราชทูตก็ชวนให้ทุก ๆ คนไปถวายพระพรและร่วมนึกถึงพระตำหนัก พวกเราได้ทยอยกันไปสู่พระตำหนักกันเรื่อย ๆ ต่างคนต่างขุดมนกันลงนาม ถวายพระพร ไม่นานนักต้นเกล้า ๆ ก็เสด็จออก ดนตรีบรรเลงเพลงมหาฤกษ์มหาชัย ท่านอัครราชทูตได้นำของขันทูลเกล้า ๆ ถวายในนามของข้าราชการตักและ

คุณยุภา จาตุรจินดา ก็นำของไปทอดเกล้าฯ ถวายในลำดับต่อไป เสร็จถวายของกัน
แล้วก็เปิดการเต้นรำขึ้นในพระตำหนัก

นายวงดนตรีคือ คุณอร่าม รัตนกุล ซึ่งเล่นหีบเพลงชักบ้าง ในบางโอกาส
ท่านจักรพงษ์ทรงกดอง ดับเกล้าฯ ทรงแซกโซโฟนเป็นบางครั้ง คุณบรรพตเงิน
เบญโญเช่นครั้งที่แล้ว และคุณปรีชาเล่นกลารีนาคตามเคย

ในงานนี้มีการขายลอตเตอรี่สำหรับช่วยคนจน มีรางวัลราว ๒๐ รางวัล ขาย
ฉบับละ ๕๐ ct. ลอตเตอรี่ขายดีเหลือเกิน นอกจากการออกลอตเตอรี่แล้วมีการ
ขายชื่อ H.M.B. อันเป็นเครื่องหมายติดอยู่ที่ต่งในตอนเป็นชื่อของวงดนตรีวงนี้ ผู้ที่
จะขายต้องซื้อกระดาษสำหรับเขียนค่าขายใบละ ๕๐ ct.

ระหว่างหยุดพัก มีการเลี้ยง supper แต่ดนตรียังคงบรรเลงเพลงต่อไปอีก
เพลงหนึ่ง เพลงที่เล่นชื่อเพลง "Hungry Men's Blues" เป็นเพลงใหม่ที่ท่านเกล้าฯ
ทรงแต่งท่านเองขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ และท่านจักรพงษ์ทรงแต่งเนื้อร้องเป็นภาษาอังกฤษ
และทรงร้องเอง มีเนื้อเพลงใจความว่า "คนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เล่นดนตรีต่างก็อิจฉา
ถ้าหากฉัน แต่พวกเราก็ดำรงเล่นดนตรีต่างก็หัวโหย และไม่มีแรงจะเล่นต่อไป
อีกแล้ว"

ครั้นเสร็จ Supper แล้วดนตรีก็บรรเลงเพลง "Never mind the H.M. Blues"
มีเนื้อร้องใจความว่า "เจตนาเราบรรพพานกันอ้อมหน้าถ้าหากฉันแล้ว และก็มีภักดี
จงช้าที่จะเล่นต่อไปอีกได้" แล้วก็เปิดการเต้นรำต่อไปอีกสักครู่ดนตรีก็หยุด มีการ
ออกลอตเตอรี่ พระพันนางเป็นผู้แจกรางวัล และท่านอัศวราชทูตเป็นผู้หยิบส่งรางวัล
ลำดับต่อไปก็ถึงเวลาส่งกระดาษทขายชื่อ H.M.B. ไม่มีใครขายถูกเลย มีหลายท่าน
ทขายว่า "His Majesty's Band" บางคนว่า His Master's Band คนหนึ่งว่า "Home Music
Band" อีกคนหนึ่งว่า "Hot Mixed Band" คนที่ทขายได้ดีที่สุดว่า "How many in the

Band?" คือคุณทองแดงประเสริฐไมตรี ได้รับรางวัลที่ ๑ ทว่าดีที่สุดในนี้ก็เพราะมีความหมาย ด้วยเหตุว่าเครื่องดนตรีที่ใช้กันในวงดนตรีนั้นมีจำนวนมากกว่าคนเล่น ทั้งไม่รู้แน่ด้วยว่าดนตรีวงนี้มีคนเล่นกี่คนจริง ๆ รางวัลที่ ๒ ได้แก่คุณประสงค์ สุวรรณาวิน เขียนว่า "H? Man Blues" แต่ชื่อที่ถูกของวงดนตรีนั้นคือ "Hungry Men's Band"

เสร็จจากการแจกรางวัลแล้ว ท่านจักรพันธ์ได้ออกมาร้องเพลง "Hungry Men's Blues" อีกครั้งหนึ่ง งานนอกจากการเคี้ยวแล้ว ก็มีการวิ่งออกด้วย งานสิ้นเสร็จลงเมื่อเวลาราว ๕.๐๐ นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น

หม่อมเจ้าปิยะรังสิต และท่านหญิงวิภาวดี ได้เสด็จไปประเทศอังกฤษ เพื่อเดินทางกลับกรุงเทพฯ ในรุ่งเช้าวันที่ ๘ ธันวาคม นั้นเอง

งานฉลองรัฐธรรมนูญ

เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ศกเดียวกัน มีการเลี้ยงอาหารค่ำที่กรุงเบิร์นเนื่องในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ผู้มีเกียรติที่ไปในงานนั้นคือ พระพันาง และคุณอร่าม ท่านจักรพันธ์ คุณพระอัครราชทูตและภรรยา คุณทองแดงประเสริฐราชไมตรีและภรียา กับบรรดาข้าราชการสถานทูตและนักเรียนไทย เสร็จจากการเลี้ยง ท่านอัครราชทูตได้พูดถึงความสำคัญของงานวันนั้น แล้วมีการดื่มถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อแสดงความเจริญของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ ต่อจากนั้นท่านอัครราชทูตได้ชักชวนให้ทุก ๆ คนไปรื่นเริงกัน ณ สถานดาด้า Chiquito งานสิ้นเสร็จลงราวเที่ยงคืนเศษ

โลโซชิงช้า

จากสมุดปกของหม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย

[เหตุที่ข้าพเจ้าต้องมีสมุดปก—เพราะทูลถามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหลาดหลวงฯ ข้าหลายครั้ง, จนถูก
กริ้วว่าถ้าถามครั้งที่ ๔ จะไม่ตอบ, จึงจำต้องจดลงไว้เพื่อกันลืม - พูนพิสมัย]

พระราชพิธีขึ้นเสด็จให้เห็นว่า ในสมัยโบราณพระเจ้าแผ่นดินได้พระราชทาน
ที่ดินให้พวกพราหมณ์ผู้กระทำกิจพิเศษต่างๆ อยู่ในที่แห่งหนึ่งในพระนคร (ทั้งนี้เพราะ
คำสั่งนาพราหมณ์เป็นพระคัมภีร์เก่าของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับ Old Testament
ของศาสนาคริสต์) จึงเห็นได้ในวันงานพระราชพิธีนั้นว่า เขาทำ "โธนทวาร" คือ
ประตูเมืองขึ้นในทางเหนือตั้งพระราชดำเนินเข้าเมืองในเวลาตอนเช้า และเหนือตั้ง
กลับออกจากเมืองอีกทางหนึ่งในเวลาตอนเย็น

เมื่อถึงฤดูการขึ้นเสด็จ และเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว เขาจึงตั้งพิธีการให้ราษฎร
ได้ทำการบวงสรวงบูชาเก็บนบถการเก็บใช้ที่ได้กระทำไว้ในรอบปี ๑ ราษฎรจึงพา
กันมาเก็บนบถถวาย พระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงแบ่งภาค (ตามคติพราหมณ์) มาจากพระ
ผู้เป็นเจ้า วิถีเก็บนบถอยู่ต่างๆ กันตามที่ได้นบถได้ ยังจะเห็นได้ตามพิธีไตรปูถัมของ
พวกอินเดีย แต่ของเรายังมีอยู่เพียงโหนดวัดวัดชิงช้า ครั้นเสร็จการเก็บนบถแล้ว จึง
มีว่าเขนงตำดนามนต์ให้กันเพื่อความดี

ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินโปรดพระราชทานให้ขุนนางผู้มีความชอบ ได้เป็นพระยา
อินชิงช้าแทนพระองค์ในวันพระราชพิธีนั้น ผู้จึงเรียกว่า "The Mock King."

แม่จ๋า

ปริญา อุดมสิน

แม่จ๋า

ด้วยคุณ^๕ออก^๕ฉัน^๕ขวัญ^๕ตอย
เลี้ยง^๕นก^๕เขา^๕ฉัน^๕อยู่^๕ไหน
ไม่ต้อง^๕การ^๕พึ่ง^๕ลำ^๕เหียง^๕เช่น^๕เลี้ยง^๕บิน

แม่จ๋า

โปรด^๕เมต^๕ตา^๕ดู^๕กัน^๕อย่า^๕กล^๕ด^๕ใจ
ทุก^๕วัน^๕น^๕ชา^๕ว^๕โด^๕ก^๕ต่าง^๕อด^๕ช^๕ยา^๕ก
ตั้ง^๕เลี้ยง^๕ร^๕้อง^๕ช^๕ร^๕้อง^๕แซ^๕แย^๕ไ^๕ด^๕ไ^๕ย

แม่จ๋า

ช่วย^๕ช^๕ม^๕บ^๕ุ^๕ป^๕า^๕นา^๕น^๕า^๕พ^๕ัน^๕ซ์
อีก^๕ถ้า^๕ห^๕้วย^๕ด^๕ะ^๕ห^๕าร^๕า^๕ร^๕า^๕ไ^๕่
ให้^๕ย^๕ิน^๕ค^๕า^๕่^๕เลี้ยง^๕อ^๕น^๕ม^๕ัน^๕ช^๕อ^๕ต^๕ร^๕ง

แม่จ๋า

ดู^๕ร^๕อ^๕แ^๕บ^๕อ^๕ก^๕แม่^๕มิ^๕แ^๕ปร^๕ไ^๕ก^๕ด
แม่^๕อ^๕ค^๕ล^๕่า^๕ห^๕ี^๕พ^๕ร^๕า^๕ด^๕อ^๕น^๕ว^๕อ^๕น^๕ดู^๕ก
พระ^๕ค^๕ุณ^๕แม่^๕มา^๕ก^๕ด^๕ัน^๕พ^๕ัน^๕ค^๕ว

จง^๕ไ^๕ก^๕ว^๕เป^๕ด^๕เ^๕ห^๕้า^๕ช^๕ว^๕ญ^๕ต^๕อ^๕ห^๕น^๕อ^๕ย

ขอ^๕แม่^๕ค^๕อ^๕ย^๕ก^๕ด^๕อ^๕ม^๕ช^๕บ^๕ให้^๕ก^๕ด^๕บ^๕ค^๕ัน

แม่^๕จ^๕ง^๕เ^๕อ^๕ย^๕ช^๕บ^๕ให้^๕ดู^๕ไ^๕จ^๕ัน

เลี้ยง^๕โค^๕ร^๕ม^๕ค^๕รี^๕น^๕แ^๕ห^๕่ง^๕ชา^๕ติ^๕พิ^๕น^๕าค^๕ภ^๕ย

ยาม^๕ดู^๕ก^๕ยา^๕พ^๕ด^๕ิ^๕ก^๕พ^๕ัน^๕ค^๕ัน^๕ห^๕ด^๕บ^๕ไ^๕ด

ขอ^๕น^๕ม^๕ให้^๕ดู^๕ร^๕บ^๕ค^๕บ^๕แ^๕ว^๕ร^๕อ^๕ย

แ^๕ด^๕น^๕ด^๕ำ^๕บ^๕าก^๕ท^๕อ^๕ง^๕ก^๕ิ^๕ว^๕เพ^๕ร^๕า^๕ห^๕ิ^๕ว^๕ไ^๕ย

ค^๕ัน^๕ค^๕า^๕ด^๕เ^๕ด^๕ย^๕ช^๕ี^๕พ^๕ด^๕บ^๕ัน^๕บ^๕อ^๕น^๕น^๕ค^๕

แม่^๕จ^๕ง^๕พ^๕า^๕ดู^๕ก^๕เ^๕ย^๕ว^๕ไ^๕ป^๕ไ^๕น^๕ไ^๕พร^๕ด^๕ัน^๕ท^๕

ด^๕ก^๕ณ^๕า^๕ชา^๕น^๕ช^๕ัน^๕ด^๕ัน^๕ด^๕ง

ท^๕ง^๕เ^๕น^๕เ^๕า^๕น^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ไ^๕พร^๕ระ^๕ห^๕ง

ไ^๕ม่^๕แ^๕ว^๕เ^๕น^๕ว^๕ง^๕ป^๕ด^๕ัน^๕ป^๕ด^๕ัน^๕ห^๕อ^๕น^๕จ^๕ิ^๕ค^๕ไ^๕จ

อ^๕ย^๕ไ^๕ก^๕ด^๕ ๆ^๕ดู^๕ก^๕ยา^๕อ^๕ย^๕า^๕ไ^๕ป^๕ไ^๕น

ก^๕ิ^๕ง^๕ม^๕ั^๕ภ^๕ย^๕แ^๕ด^๕น^๕ร^๕้าย^๕ดู^๕ก^๕ไ^๕ม่^๕ก^๕ด^๕ว

ห^๕ว^๕ง^๕จ^๕ะ^๕ป^๕ด^๕ก^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ค^๕ิ^๕ม^๕ให้^๕ช^๕ว

ดู^๕ก^๕ท^๕น^๕ห^๕ิ^๕ว^๕กร^๕า^๕บ^๕ไ^๕ห^๕ว^๕ไ^๕ม่^๕ด^๕ม^๕เ^๕ย

บันทึกเรื่องไปนมัสการพระนอนจักรสีห์

หม่อมราชวงศ์หญิง แสงโสม เกษมศรี

ลพบุรี

วันพุธที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๐

รับประทานอาหารเช้าแล้ว ขนรถมาลงเรือนตักทาพระนารายณ์ เป็นเรือ
เข้าบริษัทเรือไทยซึ่งให้ตามมาจากอยุธยา ต้องขึ้นไปตามลำแม่น้ำตักปุจฉาเข้าเขต
สิงห์บุรีสักครู่ใหญ่จึงออกแม่น้ำเจ้าพระยา จอดเรือที่ศาลากลางประจำจังหวัด หยุดพัก
รับประทานอาหารกลางวัน แล้วออกเรือต่อมา ขนเยี่ยมโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด
โรงเรียนช่างเย็บเสื้อผ้า และช่างทอผ้า แวะตลาดแล้วลงเรือมาเยี่ยมโรงเรียนประจำ
จังหวัดชายฝั่งพรหมดำคร ต่อจากนั้นเดินเรือเข้าไปในคลองจนถึงท่านบกนนา เรือ
ยนต์ไปต่อไม่ไหว จึงต้องขึ้นเดินบก ไปลงเรือจ้างอีกด้านหนึ่ง แล้วจึงไปถึงวัดพระ
นอนจักรสีห์ ท่านบกนนานานแต่ก่อนมิได้กิน เพงมากจนเมื่อยขาตนเอง เพื่อเก็บนา
ไว้เลี้ยงคนชาวนา มีเขื่อนนาข้างในคลองจะแห้งหมด

ขอจดนมบายเขียนไว้ว่า "วัดพระนอนจักรสีห์" สิ่งสำคัญในวัดก็คือ พระ
พุทธรูปยืนองค์ใหญ่ พระพักตร์ยาวงาม ยิ้มละไม ขนาดพระองค์ยาวถึง ๑ เส้น ๒ วา
๓ คืบ ๓ นิ้ว พระเศียรไปทางตะวันออกหันพระพักตร์ไปทางเหนือ แบบเดียวกับ
พระพุทธรูปยืนวัดพระเชตุพน แต่ฐานเขียงว่าฐานพระพุทธรูปยืนวัดพระเชตุพน
เป็นท่อนบถอกนาคศักดิ์สิทธิ์มาก ได้รับทราบตำนานที่พระครูพุทธรูปยืนมนัสเจียม และ
ท่านเจ้าอาวาสองค์ต่อๆ มาคัดลอกไว้ มีใจความดังนี้

“ประวัติพุทธไสยาสน์”

“ในสมัยครั้งหนึ่ง มีสัตว์ตัวหนึ่ง นัยว่ามีสิงห์อาศัยถ้ำอยู่ภายในบริเวณพระ
 วิหารพระพุทธไสยาสน์ สัตว์ตัวหนึ่งได้ไปหาอาหารเลี้ยงชีวิตถึงแขวงเมืองชัยนาท
 ไปพบบุตรของเศรษฐีหนึ่ง (นามไม่ปรากฏ) เป็นทพโจรใจรักใคร่ มีความปฏิพัทธ์
 ได้ทจรวรบริดถน จนหลังพามายังถ้ำหาแท่งคน และเคยไปลี้ภัยเป็นด้อมภรรยา
 ด้วยกันมาช้านานก็มครรภ ครั้นถึงกำหนดคลอดบุตรเป็นชายมนุษย์ บิดามารดา
 ความชื่นชมยินดีเป็นที่สุด และชานนามบุตรว่าสิงหนพาหุ ครั้นเจริญวัยจนถึงคราว
 บิดาไปเที่ยวหาอาหารในป่า สิงหนพาหุก็ไปเที่ยวกับบิดาเสมอ แต่หารู้ว่าสิงหนเป็น
 บิดาของเขหรือไม่ อยู่มาวันหนึ่งมีโอกาสดังได้ถามมารดาว่า บิดาของข้าพเจ้าคือ
 ใคร มารดาก็ตอบเป็นนัย ๆ ว่า วันนั้นเจ้าไปเที่ยวกับใคร ก็คือคนนั้นแหละ คือบิดา
 ของเจ้า สิงหนพาหุก็ทราบชัดว่า สิงหนเป็นบิดาคนตามที่คำมารดาบอก ก็เกิดความ
 โทมินต์น้อยใจ และคิดละอายแก่เพื่อนมนุษย์ ด้วยบิดาของตนเป็นสัตว์ โดยเหตุนี้เอง
 จึงทำให้สิงหนพาหุ คิดเห็นผิดเป็นชอบ คอยหาโอกาสที่จะประหารชีวิตบิดาเสีย ครั้น
 อยู่มาวันหนึ่งเห็นโอกาสเหมาะที่จะทำลายชีวิตบิดาได้ ก็จะไปป่าจึงขอให้มารดาห่อ
 อาหารให้ห่อหนึ่ง แล้วก็ออกจากถ้ำหา ไปถึงต้นโพธิ์ต้นหนึ่งในกลางป่า พบฝูง
 สัตว์เข้าฝูงหนึ่ง สิงหนจึงให้บุตรคอยอยู่ใต้ต้นโพธิ์นั้น แล้วตนก็ไปเที่ยวได้จับสัตว์
 ในป่า สิงหนพาหุคอยบิดาแล้วก็ไม่เห็นบิดากลับมา จึงขึ้นต้นโพธิ์ ตะโกนร้องเรียก
 บิดาให้กลับ มา เมื่อบิดากลับมาถึงแล้วจึงจัดอาหารให้บิดารับประทานที่ใต้ต้นโพธิ์
 สิงหนพาหุถือเอาอาวุธแอบหลังอยู่ ได้ที่ก้นคอยบิดาขาดตายในที่นั้น แล้วจึงตัดกิ่ง โพธิ์
 ด้งศพบิดาในสถานที่นั้น ๆ จึงได้นำมาขว้างโพธิ์ตะโกนมาจนบนดิน ครั้นเสร็จการ
 ทำลายชีวิตบิดาแล้ว สิงหนพาหุกลับมายังถ้ำหา แล้วแจ้งความแก่มารดา ตามที่ตน

ได้ปลงชีวิตบิดาถึงแก่กรรมเสียแล้วนั้น มารดาก็มีความเศร้าโศกถึงสามี ครั้นวัย
โศกแล้วจึงปรึกษากับบุตรว่า สักเมื่อจะปลงศพบิดาเจ้าที่ไหน บุตรจึงว่าควรปลงศพ
ที่โคกจันทร์ ซึ่งเป็นบริเวณอันใกล้คูหา มารดาและบุตรจึงได้นำศพมาทำฌาปนกิจ
ที่โคกจันทร์ ดังมีปรากฏมาทุกวันนี้ ครั้นถึงหนพาทูจัดการปลงศพบิดาเสร็จแล้ว จึง
อาราธนาพระมาประชุมพร้อมกัน ในสถานที่อันสมควรแห่งหนึ่ง ถึงหนพาทูถามพระ
สงฆ์ว่า โทษของข้าพเจ้าที่ได้อาทำบิดากรรมนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นโทษที่กระทำผิดนั้น แล้ว
จะจัดการอย่างไรดี จึงจะพ้นอบายได้ พระสงฆ์จึงบอกว่า ควรจะสร้างพระพุทธรูป
และพระอารามวิหารเป็นสงฆ์ระถวายพระสงฆ์ จึงจะเป็นกุศลชดด้วยบรรเทาบาปกรรม
อันใหญ่ยิ่งของท่านได้บ้าง ถึงหนพาทูจึงได้ก่อสร้างเป็นองค์พระพุทธรูปโดยถัน เอาทอง
คำโตสามก่ายา ๓ เส้น ทำเป็นแกนพระพุทธรูป และสร้างทับคุหาบิดาไว้ และสร้าง
กุฏิวิหารเป็นพระอารามสำเร็จบริบูรณ์ จึงได้มีการประชุมพระสงฆ์ฉลองถวายไทยทาน
ครั้นสำเร็จแล้ว ถึงหนพาทูจึงถามพระสงฆ์ว่าด้วยเดชกุศลของข้าพเจ้า ที่ได้ก่อสร้าง
พระพุทธรูปและพระอารามนี้ จะพ้นอบายได้หรือยัง พระสงฆ์จึงบอกว่าอาตมาเป็นนัตถ์
ช่วยได้บ้างแล้ว ครั้นต่อมาถึงหนพาทูจึงได้คิดสร้างพระอารามชนบทคนโพธิ์ ซึ่งเป็นที่
คนทำตายชดชดบิดาถึงแก่กรรมนอกวัดหนึ่ง สร้างแล้วจึงให้นามว่าวัดสระบาป วัดนี้
จึงมีปรากฏจนกระทั่งบัดนี้ ครั้นเสร็จสร้างวัดสระบาปแล้ว ถึงหนพาทูสร้างชนอีกวัด
หนึ่งถัดมาแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านส้มค้อ อำเภอบางพุทธา จังหวัดสิงห์บุรี ครั้น
สร้างเสร็จแล้วให้นามว่าวัดประชิด (บัดนี้ชื่อว่าวัดประโชติการาม) มาจนทุกวันนี้
อยู่มาส่งหายของถึงหนพาทูผู้หนึ่งชื่อขุนอินทร ดังบ้านเรือนอยู่ในเมืองอ่างทอง ได้มา
หาถึงหนพาทู ถึงหนพาทูได้เล่าเรื่องถึงคนได้ประหารชีวิตบิดาถึงแก่กรรมด้วยความ
คิดผิด ขุนอินทรบอกว่าจะก่อพระพุทธรูป สร้างพระอารามอุทิศส่วนกุศลให้กับ
ท่านหนึ่งวัด ถึงหนพาทูก็มีความยินดี ครั้นเป็นการตกลงกันแล้วขุนอินทรจึงลากลับ

มาน แดงก็ทำการก่อสร้างพระพุทธรูปได้ยาดันขึ้นนอกองค์หนึ่ง ในเขตต์แขวงเมือง
 อย่างทองคำด้วยกับพระพุทธรูปได้ยาดันที่สิงหนพาทูสร้างไว้ แดงสร้างกุฏิวิหารเป็นพระ
 อารามขึ้นนอกวัดหนึ่ง เดิมแต่เดิมมีนามว่าวัดขุนอินทรประมูลดังปรากฏเป็นองค์
 พระพุทธรูปได้ยาดันมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ครั้นต่อมาภายหลังกุฏิวิหาร และองค์
 พระพุทธรูปได้ยาดันที่สิงหนพาทูสร้างชำรุดหักพังทำลายลง จนจะปรากฏว่าเป็นองค์
 พระพุทธรูปได้ยาดันหักพังได้ เป็นแต่โคลงเนินสูงอยู่เท่านั้น ยังมีพ่อค้าเกวียนผู้หนึ่ง
 มีนามว่าท้าวอู่ทองได้พาพวกรบบริวารเกวียนดั่ง ๕๐๐ เล่ม ได้เห็นเกวียนข้ามเนินซึ่งเป็น
 องค์พระพุทธรูปได้ยาดันไป ครั้นเห็นเกวียนลงจากเนินแล้วท้าวอู่ทองได้พบทองคำติด
 กงเกวียน มีความประหลาดใจ จึงชวนพวกรบบริวารของตนเดินลงนรอยเกวียนมา เพื่อ
 จะตรวจว่าทองคำนั้นติดกงเกวียนมาแต่แห่งใดแน่ จึงมาพบทองคำมีอยู่บนเนินนั้น จึง
 คิดการขุดดูเห็นทองคำติดงาเกวียน ๓ เล่ม ท้าวอู่ทองก็ตั้งนิมิตฐานว่าเห็นจะเป็นแกน
 องค์พระพุทธรูปได้ยาดัน จึงได้ชักชวนตามบรรดาพ่อค้าเกวียนปฏิสังขรณ์องค์พระ และ
 พระวิหารให้ถาวรกับกุฏิได้ยาดันให้บริบูรณ์ดังเดิมมา แดงสร้างวัดโคกพักท้าว
 เกวียนพักโค สร้างกุฏิวิหารให้เป็นพระอารามสำหรับพระสงฆ์ได้อาศัยต่อไป จึงได้
 ปรากฏนามว่าวัดโคกพักมาจนบัดนี้ แต่ครั้งก่อน ๆ มาแต่มาแต่ดัดบ ครั้นต่อมาถึง
 ๘ ๙ ๓๐ คำ ปี่จอน ฉก กุศกราช ๓๓๘ ดมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ๕ ครึ่งกรุงเท-

พวกราชวงศ์ศรีอยุธยา เดิมเจ้าพระราชาเนนมาทรงนมัสการพระพุทธรูปได้ยาดัน ประทับแรม
 ราตรี ๓ ทรงพระราชพิธีท้าวจะปฏิสังขรณ์ พระอารามให้ถาวรยิ่งขึ้น จึงมีพระบรม
 ราชโองการดำรัสเหนือเกล้าให้จัดปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปได้ยาดัน และกุฏิวิหารสำเร็จแล้ว
 ครั้นถึง ๖ ๕ คำ ปี่จอน ฉก กุศกราช เดิมเจ้าพระราชาเนนมาบำเพ็ญพระราชกุศล นมัสการพระ-
 อารามมีกำหนด ๓ วัน ๓ คืน แล้วเดิเจ้าพระราชาเนนกลับยังพระมหานคร ครั้นถึง

กาลนานมา พระอาราม พระวิหาร องค์พระพุทธรูปได้ย้ายขึ้น ขำรุดทรุดโทรมลงตาม
 ธรรมดา โดยที่ยากจะมีผู้ปฏิสังขรณ์ให้เจริญขึ้นได้ ก็พอประจวบกับคราวที่พระบาท
 สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน
 มาทรงนมัสการพระพุทธรูปได้ย้ายขึ้น เกิดความบังเอิญอันดีที่ราชปฎิสังขรณ์พระวิหาร
 และองค์พระพุทธรูปได้ย้ายขึ้น พระอุโบสถ และเสนาสนะให้เจริญถาวรวงขึ้น ครั้นลำดับ
 มาถาวรวัตถุมีพระวิหาร องค์พระและโบสถ์ขำรุดทรุดโทรมลงเป็นลำดับ ไม่มีใคร
 สามารถจะปฏิสังขรณ์และซ่อมแซมให้คงค้ำค้ำคงเก่าได้ เพราะต้องใช้ทุนทรัพย์มาก
 นายเจริญ วิริยะ เมื่อครั้งยังอุปสมบทเป็นสมณะที่เจริญ ในวัดพระพุทธรูปได้ย้ายขึ้น ได้
 จัดการปฏิสังขรณ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างเดิมมา ถ่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ สมเด็จพระจุ
 ลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมานมัสการพระพุทธรูปได้ย้ายขึ้นเป็นครั้งที่ ๒
 ครั้นถึงพุทธศักราช ๒๔๔๕ พระวิหารเกิดขำรุดทรุดโทรมมากคือหลังคารั่วและฝาผนัง
 แตกร้าว ทรุดโทรมมาก ครั้นมาสมัยรัชกาลที่ ๗ พระวิหารขำรุดทรุดโทรมลงไปมาก
 มีกระดาน ฝา ระเบียง ก่ออิฐ ผนังลงเป็นบางอย่าง กับกระเบื้องพระวิหารรื้อไป
 ทั่วทุกหนทุกแห่ง จนฝาผนังของตามพระวิหาร ประจวบกับเงินพระราชอุทิศสำหรับ
 ซ่อมแซมพระอารามหลวงต่าง ๆ พระปลัดเนายังเป็นผู้รับเจ้าอาวาสวัดพระนอนจักรสีห์
 ได้ขอเงินพระราชอุทิศส่วนนี้ไปยืมเจ้าคณะมณฑลส่งถึงกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง
 ศึกษาธิการได้ใช้กรมช่างวัดมาตรวจ และได้แนะนำให้มาเข้ากรมหลวง
 ชินวรศิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราช ได้อาศัยเจ้าคณะจังหวัดสิงห์ คือพระครูสังฆราช
 มณี (โย) วัดระฆัง และเจ้าหลวงประจำจังหวัดสิงห์บุรี มีพระประสาทรบวรวิชัย
 เจ้าหลวงประจำจังหวัดสิงห์บุรี และเจ้าคณะมณฑล คือ พระธรรมไตรโลกาจารย์วัด
 ประยุรวงศ์เป็นผู้อุปการะ พระปลัดเนายังจึงลงไปหาเจ้าคณะมณฑล ขอความช่วยเหลือ
 แก่ท่าน ท่านก็มีความกรุณา พาไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชที่วัดราชบพิธจนเป็น

ผลต่ำเร็ด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานเงินพระราชอุทิศ มาซ่อมแซม
พระวิหารเป็นเงิน ๘,๓๘๕ บาท กับเงินเรียไรจากประชาชนซ่อมพระอุโบสถอีก ๓๕๐
บาท กับเงินส่วนตัวอีก ๓๐๐ บาท การซ่อมแซมคราวนั้นการใช้จ่าย คือ (๑) ไม้
ทองหนัก ๒๐ ตัน (๒) กระเบื้องขนาดใหญ่ ๓๒,๐๐๐ แผ่น (๓) น็อคสำหรับขึ้น
คว่ำวและตาปูอีกประมาณ ๑๕ กิโลเคษ (๔) ตั้งกระเดียด ๘ ฟุต ๒ หาบเคษ
(๕) ค่าแรงผู้ทำงานรวมจ่ายทั้งสิ้น ๘,๔๔๕ บาท พระวิหารจึงค่อยถาวรมาจนบัดนี้

แต่ในหนังสือระยะทางเล็ดจประพาสมณฑลอยุธยาเมื่อปีชว น พ.ศ. ๒๔๒๓
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล่าถึงการเล็ดจมนัด
การพระพุทธไสยาสน์ของคนไว้ว่า “นิทานที่เล่าเรื่องพระ นอนจักรศัรณมหายาเวร
หลายราว ท่านเองเคยได้เห็นกับพระปฐมเจดีย์ พระธรรมไตรโลก^(๑) ว่าทรงว่าพระ
เจ้าดังหาหาเป็นผู้สร้าง แต่พระเจ้าดังหาหาจะครองสมบัติแห่งใด สร้างครึ่งไว้ก็ไม่
ปรากฏ คำเล่าอีกอย่างหนึ่งว่าพระยาจักรศัรณเป็นผู้สร้าง เรื่องราวเดิมว่าพระมหากษัตริย์
ในแถบนี้ มีพระราชธิดาองค์หนึ่งเคยฝันได้ ภายหลังมาฝันนั้นได้สมดังใจด้วย
พระราชธิดาตามครรภาน พระบิดาให้สืบส่วนหาชายผู้ไม่ได้ จึงได้ความว่าพระราชธิดานี้
เป็นชุกตบสันช ให้สืบเชื้อจากพระราชวงศ์ นางนั้นคลอดบุตรมาเป็นพระยาจักรศัรณ ครั้น
ต่อมาพระราชบิดาทรงทราบว่าพระราชธิดาประสูติในมณฑลกับทรงพระกรุณา
จึงให้ไปรับเข้ามาไว้ในพระราชวังตามเดิม ครั้นพระโอรยกาสนพระชนม์ พระยา
จักรศัรณได้ครองราชสมบัติสืบต่อของพระองค์ต่อไป มีบุญบารมีเป็นอันมาก ภายหลัง
น้อมความสงสัย จึงได้ถามพระมารดาว่าใครเป็นพระบิดา มารดาจึงแจ้งความว่าผู้ใด
ก็ตามไปมาอยู่ด้วยเสมอ ผู้คนแต่เป็นพระบิดา พระยาจักรศัรณจึงเกิดเห็นสันชซึ่งเป็น
บิดานั่นคิดตามอยู่เสมอ ก็มีความขัดเคือง จึงได้ฆ่าสันชนั้นเสีย ก็พอเย็นบงเกิดมิต

(๑) “พระธรรมไตรโลก (อัน) วัดสุทัศน์ ต่อมาได้เลื่อนเป็นที่พระพิมพ์ธรรมมาอยู่วัด
พระเชตุพน.”

มัวไปทั่วทิศ พระยาจักรีศรีจะเสด็จกลับเข้าวังก็ไม่ได้ จึงได้ขอได้สุนทรซึ่งเป็นบิดาของ
 พันพระเค้าย และเสด็จกลับเข้าพระราชวัง อากาศที่มัวมนทันทนั้นก็หายไป จึงได้มี
 ความร้อนพระทัยไปหาพระมหาเถร ปรีกษาที่จะเก็บบาปบุญมาถวาย พระมหาเถรจึงได้
 ทูลให้สร้างพระพุทธรูปได้ยาด์ของคน จึงมีนามปรากฏว่าพระนอนจักรีศรี ตามพระนาม
 ของพระยาจักรีศรีนั้น^(๑) แล้วทรงมีพระราชวิจารณ์ว่า “เห็นว่าพระพุทธรูปได้ยาด์ของค
 นใหญ่โตมากเห็นจะไม่ใช่เป็นของราชฐานสร้าง คงจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มัวมานา
 ดงพระราชอาณาเขตต์ในแถบนี้ ทรงสร้างขึ้นด้วยพระราชศรัทธาหรือให้งามพระนคร
 อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ในที่อื่น ๆ จะมาสร้างพระนอนซึ่งเป็นที่
 ใหญ่โตไว้ในตำแหน่งที่ดงเห็นจะไม่สร้าง ในพระราชพงศาวดารเก่าก็ไม่ปรากฏ
 ว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใดสร้าง มีจดลงในแผ่นดินบรมโกษครั้งเดียว เห็นว่าพระ
 นอนจักรีศรีจะสร้างในครั้งก่อนยังไม่ได้คงทรงทราบดีด้วยชญา แต่จะกำหนดว่า
 ครั้งใดไม่ได้ ทุกวันพระราชฐานเป็นที่ตั้งการบูชามาก ว่ามีเดชานุภาพศักดิ์สิทธิ์ด้วย
 มีบายศรีบูชาไม่ใคร่ขาด กำหนดวันแรมแปดค่ำเดือนสิบเอ็ด ราชฐานเมืองอินทเมือง
 พรหมเมืองไชยนาทเมืองสิงห์เมืองอ่างทองเมืองลพบุรีกรุงเก่า นัดกันมาให้อมาเดิน
 การนักษัตรทุกปีมีได้ขาด” ในการตั้งจมนัดการพระพุทธรูปได้ยาด์ครั้งนั้น พระบาท
 สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอุทิศค่านาเขตต์ทชนวัดพระนอนจักรีศรี และ
 ค่านาเมืองสิงห์ ปฏิบัติขบวนพระอารามนทางองค์พระนอนและสร้างพระวิหารหลวง
 ในปัจจุบันนี้เทศกาดนัดการพระพุทธรูปได้ยาด์มีบะต้องครั้งคือ ในกลางเดือน ๖ และ
 แรม ๘ ค่ำ เดือน ๗ ทุก ๆ ปี มีงานฉลองกันหนึ่งและวันหนึ่ง มีการแข่งเรือและเล่น
 เพลงเรือ

ถัดลงมาถึงทำพระนารายณ์ เวลา ๒๐.๒๐ น.

(๑) “เรื่องนิทานที่ปรากฏนี้เล่าเอนมาจากชาวลังกา สังเกตชื่อพระเจ้าแผ่นดินสิงห
 พาทูเป็นชื่อพระเจ้าแผ่นดินลังกา ปรากฏในหนังสือมหายาญ”

อุปเทศมาลา

หิณฺชนันท์

เรื่องผู้เขียนรวบรวมจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตชื่อ “สังกฤตพาดาทร์”
ของท่านวิทยาดำคร ก.ด.ว. คำศัพท์ ซึ่งพิมพ์ด้วยตัวอักษรเทวนาครี ฉะเพาะตอน
“อุปเทศมาลา” นี้ เป็นชุมนุมแห่งโคลกแต่งดงสุภาษิตและข้อควรคิดไว้หลายอย่าง
ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า จะช่วยให้ผู้อ่านวงวรรณคดีได้เข้าใจความนึกคิดของชนชาติที่เป็น
บูรพาจารย์ทางศิลปและวัฒนธรรมแห่งซีกโลกตะวันออกได้เป็นอย่างดี

๑. นภโศ ฤษณิ จนโทร นารีนาม ฤษณิ ปติ
ปฤถวียา ฤษณิ ราชา วิหยา สรวสย ฤษณม ๑

ดวงจันทร์เป็นอาภรณ์ประดับท้องฟ้า ดำมีเป็นอาภรณ์ของหญิง ราชาเป็น
อาภรณ์แห่งแผ่นดิน แต่วิทยาการเป็นอาภรณ์ประดับตัวชนทั่วไป

๒. มาตา ศตรุ ปิตา ไวรเ ยน พาโล น ปาฐิต
น โสภเต สภามชเย หัสมชเย พโล ยถา ๑

เด็กผู้ซึ่งทั้งบิดาและมารดาเป็นศัตรู กล่าวคือไม่เลี้ยงดูน ย่อมหาความมี
ดังาราคีในที่ประชุมแห่งบัณฑิตมิได้ อุปมาเหมือนนกยางอยู่ในฝูงหงส์ฉะนั้น

๓. ปุสฺตคสภา จ ยา วิหยา พรหฺสฺเต จ ยทฺธนม
การุญกาเล สมาชาเต น सा विहया न कथन्म ๑

ความรู้ซึ่งอยู่แต่ในหนังสือ หรือเงินซึ่งอยู่ในมือของผู้อื่น ย่อมไม่ใช่ทั้งความ
รู้ และไม่ใช้ทั้งเงิน ในเมื่อเวลาแห่งความจำเป็นมาถึง

๔. สุขารถิ เจต คยเชทวิทยาม วิทยารถิ เจต คยเชต สุขม
 สุขารถิน กุโต วิทยา กุโต วิทยารถิน สุขม ฯ

ถ้าจะแสวงหาความสุข ก็จงทะนงความรู้ แต่ถ้าจะแสวงหาความรู้ ก็ต้อง
 ทะนงความสุข มิฉะนั้นความรู้จะมาจากไหนถ้ามิว่าแต่หาความสุข หรือถ้ามิว่าแต่หา
 ความรู้ ความสุขจะมาจากไหน

๕. กษณเส กณศสฺสใจ วิทยามรถิ จ สาธเขต
 กษณคฺยาเค กุโต วิทยา กณคฺยาเค กุโต ธนम् ฯ

พึงแสวงหาทรัพย์สินที่ติดะหน้อย และหาความรู้ที่ติดะโอกาส ถ้าติดะโอกาส
 เสียความรู้จะมาจากไหน หรือถ้าทั้งที่ติดะหน้อยเสียทรัพย์สินสมบัติจะมาจากไหน

๖. อจารยาด ปาธมาทคฺเต ปาหิ ศิษฺย สฺวเมธยา
 ปาหิ สพฺรหฺม จาริกฺย ปาหิ กาลกฺรเมณ จ ฯ

ธรรมดาศิษย์ ย่อมรับความรู้จากครูเดียวหนึ่ง จากถ่มองของตนเองเดียว
 หนึ่ง จากเพื่อนเดียวหนึ่ง และอีกเดียวหนึ่งจากเวลาที่ตั้งใจไป

๗. สฺวคฤเห ปุชฺยเต มุรฺธ สฺวคฺราเม ปุชฺยเต ปฺรภุ
 สฺวเทเส ปุชฺยเต ราชา วิทฺวาน สฺรวตฺร ปุชฺยเต ฯ

คนโง่ได้รับความเคารพบูชาแต่ในบ้านของตน คนมั่งมีก็แต่ในหมู่บ้านของ
 ตน พระราชาก็แต่ในประเทศของตน ส่วนผู้ทรงความรู้นี้ย่อมได้รับความเคารพบู-
 ชาในที่ทุกหนทุกแห่ง

๘. ชนินฺดา โจอฺปนฺตา จ ยสฺจ วิทฺยาม ปฺรยจฺจติ
 อนฺนทาตา ภยตฺราตา ปณฺโงเจเต ปิตฺร สมฺภฺตา ฯ

บิดา ๓ อุปาเนตา ๓ ผู้ประสพาทความรู้ ๓ ผู้ให้อาหาร ๓ และผู้บงกันภัย
 ให้เรา ๓ ทั้ง ๕ คนนี้ พึงได้รับความนับถือว่าเป็นบิดา

* หมายถึงผู้เป็นประธานในการทำพิธีสวดมนต์ญีปวีสถายมรณังคลตามลัทธิพราหมณ์ ถ้า
 ตามลัทธิพุทธศาสนาของเราที่หมายถึงพระอุปัชฌาย์นั่นเอง

๙. ครุปตฺนี ราชปตฺนี เชษษปตฺนี ตไถว จ ฯ
 ปตฺนีมาตา สวมาตา จ ปณฺโใจตา มาตฺร สมฺฤตา ฯ
 ภริยาของครุ^๓ ของพระราชา^๓ ของพี่ชาย^๓ แม่ยาย^๓ และแม่ของคน
 เอง^๓ ทั้ง ๕ คน^๕ พึงได้รับความนับถือว่าเป็นมารดา

๑๐. สตฺยํ มาตา ปิตา ชฺฌานํ ชฺฌโม ภฺราตา ทยา สขา
 สานติ ปตฺนี กษมา ปุตฺร ยเตเต มม พานฺธฺวา ฯ
 หกสิ่งเป็นญาติพี่น้องของตน กล่าวคือ ความดี^๕ เป็นมารดา ความรู้^๕ เป็น
 บิดา ชรรม^๕ เป็นพี่ชาย ความเมตตากรุณา^๕ เป็นเพื่อน ความสงบ^๕ เป็นภริยา และความ
 ไม่ถือโกรธ^๕ เป็นบุตร

๑๑. ขล กโรติ ทฺวฤตฺตํ ญฺนํ ผลติ สาธุ
 ทฺสานโนหฺรตฺ สิตาม พนฺธํ ตํ มโหฺทเช ฯ
 คนช่วยยอมทำแต่ความชั่ว^๕ แต่แท้จริงก็ให้ผลดีแก่คนดีอยู่ ยกตัวอย่าง เช่น
 ทศกัณฐ์แย่งนางสีดาไป แต่การกระทำอันนั้นก็ได้ก่อให้เกิดสะพานข้ามมหาสมุทรขึ้น^๕

๑๒. สรปฺทฺรชนโยรมชฺเช วรี สรโป น ทฺรชน
 สรโป ทสฺติ กาเลน ทฺรชนสฺตํ ปเท ปเท ฯ
 ในระหว่างงูกับคนช้วน^๕ งูดีกว่า คนช้วนไม่ดี เพราะงูยังกัดเป็นบางครั้ง
 แต่คนช้วนยอมกัดเสียทุกฝีก้าวไป

๑๓. ยถา ปโรปกาเรญ นิตฺยํ ชาครติ สชฺชน
 ตถา ปราปกาเรญ นิตฺยํ ชาครติ ทฺรชน ฯ
 คนดียอมไม่ใจในการอุปการะแก่ผู้อื่น^๕ อยู่เป็นนิตย์ฉันใด คนช้วนก็ยอมไม่ใจ
 ในการคิดร้ายต่อผู้อื่น^๕ อยู่เป็นนิตย์ฉันนั้น

๑๔. ดุษฎี ทุรชน สั สรค ภาษ สารุสมาคม
 กุรุ ปุณยมโหราตรี สุมร นิคมนิคตาม ๑
 จงตระเวนการตั้งธรรมกับทุรชนเสีย แต่จงสมาคมกับสาธุชน และจง
 บำเพ็ญแต่ความดีอยู่เป็นนิตย์ทั้งกลางวันและกลางคืน

๑๕. โสการเรน ปรวกษยามิ ยทุกดี ครนถโกฏิ
 ปโรปการ ปุณยาย ปาปาย ปรีตานม ๑
 ฉันจะบรรยายสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวไว้ในหนังสือคัมภีร์นัปกฎิเล่มให้ให้ความ
 ภายในครึ่งโศกเท่านั้น นั่นคือ “การอุปการะผู้อื่นเป็นความดี แต่การเบียด
 เบียดผู้อื่นเป็นความชั่ว”

๑๖. วิชาจนโทร ขนาวฤกษา นมี คาวสจ สขชนา
 เอเต ปโรปการาย ภวิ ไทเวน นิรมิตา ๑
 ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ก้อนเมฆ ต้นไม้ แม่น้ำ โค และคนดี ถึงเหล่า
 ๕ พระเจ้าย่อมสร้างขึ้นมาในโลก เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นทั้งสิ้น

๑๗. อุทุมม สาหสั ไมรยั พุทธิ ศกติ ปรากุรม
 ยเตเต ยตฺร วรตนเต ตตฺร ไทว ปุสัทธิ ๑
 ความพยายาม ๓, ความกล้าเดียงภัย ๓, ความอดทน ๓, ความฉลาด ๓,
 ความสามารถ ๓, ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ๓, ทั้ง ๖ อย่างนี้มีอยู่ ณ ที่ใด ณ ที่นั้น
 พระเป็นเจ้าย่อมพอพระฤทัย

๑๘. คจฺณ ปิปลิโก ยติ โขชนานาม สदानยปี
 อคจฺณ ไวนเตโยปี ปทเมกั น คจฺณติ ๑
 ถ้าจะไป แม้มดก็อาจไปได้ถึง ๓๐๐ โยชน์ แต่ถ้าจะไม่ไป แม้นครุฑก็
 ไม่อาจไปได้สักก้าวเดียว

๑๙. อุทโยค ขลุ กรตุย ผลิ มารุชารวทกเวต
 ชนมปรุภฤติ เคารุนาสติ ปย ปิพิติ นิตยศ ฯ

จงพยายามอยู่เสมอ แล้วผลก็จะได้เหมือนกับแมว* ซึ่งถึงมันจะไม่มีโคเลย
 ๕ แต่เกิดมา แต่มันก็ได้คินนมเสมอ

๒๐. เอกสย กรุม สวิภย กโรตยนโยปี กรุหิตม
 คตานุกติโก โลโก น โลก ปารมาร ธิก ฯ
- แม้จะเป็นการกระทำที่ชั่วน่าตำหนิ แต่คนอื่นก็ยังทำตามในเมื่อได้เห็นคน
 หนึ่งทำไปแล้ว ตามัญชนมักทำตามอย่างผู้อื่น ยิ่งคนตาบอด แต่คนที่มัวหมม
 ในใจ (ปรมาตมบุคคล) ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น

๒๑. ควาที่นาม ปโยนเขทุย สทโย วา ชายเต ทริ
 กษโรทเรสตุ นาทุยาปี มหตาม วิฤติ กุต ฯ
- น้ำนมโค หรือน้ำนมของสัตว์อื่น อาจกลายเป็นนมเปรี้ยวไปได้ภายในวัน
 ๕ น หรือพรุ่งนี้ แต่น้ำนมในเกษียรสมุทรไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยแม้กระทั่งทุกวันนี้
 เปรียบเหมือนความเป็นอยู่ของมหาบุรุษ มีการเปลี่ยนแปลงที่ไหน ?

๒๒. สมปโท มหตามา มหตามา จาปท
 วรุตเต กษยเต จนโทร น ตุ ตาหคณ กวจิต ฯ
- สมบัติกับข้าบดย่อมเกิดแก่คนใหญ่คนโตเท่านั้น เปรียบเหมือนพระจันทร์
 ที่ต้องแสงสว่าง แต่ดวงก็ด้องเศร้าซัดจางหายไปได้ ส่วนหมู่ดาวไม่เป็นอย่างนั้น
 คงต้องแสงริบหรือริบความอยู่เสมอ

* ในอินเดีย แมวเป็นตัวอย่างของความการเพียรพยายาม มันหานมกินได้เสมอ จะโดย
 วิชชะโมขหรือวิธีใด ๆ ก็แล้วแต่.

๒๓. กฤษโศ นาสติ ทุรภิกษุ ชปโต นาสติ ปาตกม
 เมานิน กลโห นาสติ น ภย จาสติ ชาครต ฯ
 คนที่ทำนาย่อมไม่มีการขาดแคลนอาหาร คนที่เชื่อมั่นในพระเป็นเจ้าอยู่เต็มอ
 ย่อมไม่มีบาป คนที่เจียมเจียมย่อมไม่มีการทะเลาะวิวาท และคนที่คืนอยู่เต็มอก็เช่น
 เดียวกัน ย่อมไม่มีความกลัว

๒๔. ธุโม ชยติ นาธรรม สตยิ ชยติ นานฤตม
 กษมา ชยติ น โกรโธ เทโว ชยติ นาสุ ฯ
 ธรรมย่อมชนะอธรรม ด้ยย่อมชนะอด้ย โกรชย่อมไม่ชนะฉนติได้
 และอสุรก็ย่อมไม่เอาชนะเทวดาได้เช่นเดียวกัน

๒๕. อากาสาตุ ปติต โยคิ ขลา จจติ สาครม
 สรวเทวนมสการ เกสว ปติ จจติ ฯ
 น้ำที่ตกลงมาจากอากาศ ย่อมไหลไปสู่ทะเลอันใด ความเคารพกราบไหว้
 ที่เรากระทำแต่เทวดาโดยทั่วไป ก็ย่อมไปถึงพระวิษณุเป็นเจ้านั้น

ในวารดิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๕๑ นี้

ขอท่านผู้อ่านจงบรรณคดี จงมีความสุขความเจริญด้วยกัน

“สนธิยา”

แปลจากเรื่อง **Dusk** ของ **Saki (H.H. Munro)**

มณีรัตน์

นฤมานนั่งอยู่บนม้าหินภายในบริเวณเขาดินวนา เบื้องหลังเขาเป็นพนดนาม
หญ้าเขียวสด กันด้วยรั้วไม้เตี้ยๆ เป็นแนวยาวเหยียด ข้างหน้าเขาเป็นถนนลาด
ยางที่รถยนต์แล่นสวนกันได้อย่างสบาย ที่ตรงเขานั่งอยู่นั้นค่อนข้างไปทางเกาะกลาง
สระ จึงนับว่าห่างไกลจากเสียงขวิดยานที่แล่นรอบบริเวณเขาดินทางด้านพระที่นั่ง
อนันตหรือตามถนนภายในสวนนั่นเองสักหน่อย และยังในเวลาจวนพลบเข้าน
ด้วยแล้ว คงมีแต่ความมืดเท่านั้นที่ค่อยๆ เข้ามาครอบคลุมทัศนียภาพอันตระการตา
รอบกายเขา ย่ำค่ำครึ่งผ่านไปแล้ว แสงสว่างสลัวๆ ที่ยังเห็นได้รางๆ ตามขอบฟ้าตอน
อรุณดับโลกยังพอทอระยิบระยับไว้บ้าง รวมกับแสงจันทร์เรืองๆ ในคืนข้างขึ้นอ่อนๆ
และแสงไฟจากเสาไฟฟ้าในระยะไม่ใกล้ไม่ไกลนัก ตามถนนหนทางเดินในบริเวณ
สวนสดชื่นเห็นผู้คนพลุกพล่านเมื่อสัก ๒ ชั่วโมง ก่อนหน้านั้น กลับกลายเป็นเงียบ
เหงาเปล่าเปลี่ยวตรงกันข้ามกับเมื่อตอนแรก ถึงยังมียุคนั่งอยู่บ้างก็น้อยแทบนับ
ตัวได้ โดยมากมักนั่งตามบริเวณขอบสระ หรือใกล้พุ่มไม้เป็นคู่ๆ ใกล้กันที่แสง
สว่างว่าใครจะต้องไปถึง

นฤมานยอมรับว่าภาพเช่นนี้ดูใจเขาขมุกขมัว เพราะในขณะนั้นเขาก็กำลัง
มีอารมณ์เศร้าหมองปานนั้น ความรู้สึกจึงคลุกเคล้าเข้ากันกับบรรยากาศที่รอบข้าง
ได้สนิท ยามโพล้เพล้จะเห็นแสงสีตาดำอ้อมที่นฤมานเห็นช่างเหมาะที่จะเป็นเวลาของ
ผู้ปราชัยพ่ายแพ้ยิ่งกว่าประการอื่น มองแล้วช่างทำให้หัวใจอับเฉาหดหู่ รวากับ

เป็นตัวของหญิงชายที่ผ่านความทุกข์อย่างหนักมาเอง คนเหล่านั้นต้องซ่อนเร้น
 ทรัพย์สินที่มีติดตัว เก็บความหวังที่ตายด้านไว้แต่ในใจ เร้นกายให้พ้นจากสายตา
 มนุษย์ที่คอยดุดองคุ้ยเขี่ยขึ้นมาเป็นข่าว บุคคลจำพวกนี้แหละมักฉวยโอกาสออก
 จากแหล่งที่ซุกซ่อนในยามวิกาลท่องเที่ยวเลาะแสวงหาโชคลาภตามแต่จะได้ ยิ่ง
 ค้างคาวที่สมัครออกหากินในยามค่ำคืน หน้าตาตัวรูปของมนุษย์จำพวกนี้ดูได้ง่าย
 คือมักแต่งกายซ่อมซ่อ หลั่งโกง นัยน์ตามัวซัว ไม่เป็นที่น่าสังเกตติดตามผู้ใดพบเห็น

พูดตามความจริงแล้ว ผู้ที่สัญจรไปมาในยามตะวันตกดินนี้ไม่ใช่จะมีรูป
 ลักษณะวิกลจริตดั่งที่กล่าวแต่เพียงทุกคนก็แปลกทั้งนั้น เพราะมนุษย์เราเลือกรูป
 สัมบัติมาแต่กำเนิดหาได้ไม่ เมื่อนั่งคิดมาถึงเพียงนี้ นฤมานก็หันหน้าเสียจากทาง
 เก่ามองไปออกด้านหนึ่งซึ่งอยู่เบื้องหน้าโน้น เลยดื่มหมมพุ่มไม้และถ่านพระบรมรูปทรง
 ม้าไปอีก ทนหิวนคริเวณด้นอัมพร ดัดถ่านถ่านค้ำขึ้นสูงแห่งหนึ่งในปัจจุบัน
 แดเห็นโคมไฟสว่างไสว ภายในเวลาอีกไม่กี่ชั่วโมง เหล่าท่านผู้ค้มเงินก็จะพา
 คุมมาเยื้องกรายร่ายรำตามทำนองเพลง มนุษย์ที่เห็นเงินไม่มีค่าจะยินดีปรีดาพาชีวิต
 มาจมนอยู่กับกองสนุก เด็กนำพาต่อความทุกข์ ความเดือดเหือดเบองหลังของตัว
 ได้อย่างดีนั่นแหละ นฤมานยังคงนั่งปล่อยอารมณ์วาดภาพต่าง ๆ ขึ้นใหม่ในจิตคือ
 ไป ในเวลาเช่นนั้น เขาไม่เคยปฏิเสธว่าตัวเขาเองไม่ได้อยู่ในบุคคลจำพวกที่รำพึง
 รำพันมาแล้ว เขากำตั้งมอารมณ์เป็นบุคคลพ่ายแพ้อยู่คนหนึ่งเหมือนกัน จะคิด
 อยู่บ้างก็ตรงที่เขาไม่มีความเดือดร้อนทางการเงินเลย ไม่เช่นนั้นแล้ว เขาคงจะต้อง
 กระตือรือร้นอยากไปปรากฏกายบ้างในหมู่ชนผู้มั่งคั่งตามสถานที่สว่างไสว ครั้นแคว
 ด้วยบทเพลงอันไพเราะนั้นแล้ว เพราะเมื่ออยู่ท่ามกลางอารมณ์อันอบอุ่นแล้ว
 แพรพรรณอันพร่างพรายตาอัน จะช่วยพาให้เขาได้เคล้าคลั่งสังคัมกับท่านเศรษฐี
 หาช่องทางในเชิงการค้าขายในวันข้างหน้าไปได้อีก แต่เปล่า! เขากลับเบือนหน้า

คือการไม่ตั้งจอมปลอมคนเดียวแล้ว เขากำลงมีเรื่องทุกใจ แดงอะไรขวางหูขวาง
ตา ชั่วร้ายไปเสียหมด เกิดมีความทุกข์อย่างประหลาดในเวลาซึ่งทาง เขยหยัน
มนุษย์ด้วยการตั้งเกิดความเคลื่อนไหวของคนทีเดินผ่านจากเงามืดมาสู่ที่สว่าง

บนมานางข้าง ๆ เขาหน ชายมีอายุผู้หนึ่งนั่งอยู่ด้วย ท่าทางกะปดกะเป๋ย
ของชายผู้นั้นดูออกจะเป็นทักจนโมโหแก่นฤมานมิใช่น้อย แต่นั่นบางทีจะเป็นอาการ
ของผู้เขารพตัวเอง ชุมกิตได้บ้างแล้วก็เป็นได้ เครื่องแต่งกายของเขาไม่ดูยับ
เยินนัก เพราะอย่างน้อยเขาก็เดินผ่านมาจากแสงไฟเมื่อตะกนเอง ถึงกระนั้นใจของ
นฤมานก็ยังคิดไปในแง่ร้ายไม่ได้ว่า ชายที่นั่งเคียงข้างเขาอยู่ในเวลานั้นอาจซื่อหา
เสียชั่วตนมาด้วยการเซ่งจรอน ๆ ที่มกนคกคคในกรุงเทพ ฯ เวลานี้ก็ได้ ถ้าสำคัญ
ไม่ผิดเขาคงจะเหาะที่คงจะมีส่วนได้ส่วนเสียอยู่บ้างในการตั้งร้านย่อย ๆ ชายเครื่อง
คิมที่ภายใต้ต้นไม้ใหญ่ ร่มรื่น ตรงมุมหัวโค้งถนนนั้น เพราะนฤมานตั้งคิดว่าเขา
มองไปทางนั้นบ่อย ๆ บางทีจะเป็นผู้ควบคุมเด็กหนุ่ม ๒ - ๓ คนที่กำลังชวนโต๊ะเก้าอี้
ไปรวมไว้เป็นกองเดียวเพื่อให้สะดวกแก่การรูดเงินยามค่ำคนที่หมดใจจะมาซื้อหาแล้ว
รายได้ส่วนตัวเขาสำหรับวันหนึ่งคงไม่ตนัก เพราะไม่ใช่วันเสาร์ อาทิตย์ เมื่อชายกลาง
คนนั้นถูกชนจากมาหนึ่งคนห่างไป นฤมานก็ยังคิดต่อไปอีกว่า เมื่อชายผู้นั้นถึงบ้าน
ถูกเมียคงจะเข้ามาหอมตมขอสอง แบ่ง เมื่อเขาบอกจำนวนรายได้วันคกคทำให้
ฟังแล้ว หญิงภรรยาก็คงจะตั้งตำหนึงเกรียวกราดเขาได้เป็นแน่ พอว่าชายนั้น
กตัญหาไปในความมืด ก็ปรากฏชายหนุ่มผู้หนึ่งตรงเขามานั่งมาเห็นตรงที่เดียวกับ
คนก่อน ชายคนใหม่นี้แต่งกายจัดว่าอยู่ในระดับดี แต่ก็ยังดูเป็นคนมีอารมณ์ไม่
แจ่มใสไปกว่าคนแรกเลย ราวกับจะเต็มใจให้นฤมานรู้ว่าในเวลานั้นโลกไม่เข้าข้าง
เขา โชคชะตากำลังเข้าเกณฑ์ร้ายไม่น้อย เขาคะแตกตัวลงนั่งบนม้าโดยแรง ด้วย
ความโกรธ

“คุณคงกำลังอารมณ์ไม่ดีนี่?” นฤมานเขี่ยขน โดยสันนิษฐานว่าเขาว่าชายผู้มาใหม่คงต้องการให้เขาสังเกตในอาการปฏิกิริยาที่คนแสดงออกไปเมื่อสักครู่นี้

ชายหนุ่มหันขวับมาทางเขาทันที นฤมานจึงได้เห็นใบหน้าที่แสดงเป็นคนที่เปิดเผย ค่อยคลายโมโหโทโสลงบ้างแล้ว

“ถึงตัวคุณเองก็คงอดหัวเสียไม่ได้ ถ้ามาเข้าศาลารายอย่างผมในเวลานี้” ชายหนุ่มพูด “ผมเพิ่งทำสิ่งที่น่าบดขยี้ที่สุดในชีวิต”

“อ้อ” นฤมานไม่รู้จักถั่วอะไรให้ตีไปกล่าว

“เพิ่งมาถึงกรุงเทพเมื่อบ่ายวันหนึ่ง หมายความว่าได้พักที่โรงแรมรัตนโกสินทร์แล้วทีเดียว แต่พอไปถึงได้คิดว่าห้องเต็มหมด เพราะนายฝรั่งนักท่องเที่ยวแห่กันเข้ามาก่อนหน้าสักอาทิตย์ได้แล้ว เจ้าคนขับ ๓ ต้อเลยแนะนำให้ไปยังที่อีกแห่งหนึ่งแถวถนนเอง ผมเพิ่งออกมาทางจ.ม. บอกตำบลที่อยู่ไปที่บ้าน และแวะซื้อส้มไปสักก้อน เพราะลืมเอาติดมาด้วย ทุนใช้ส้มของโรงแรมไม่ค่อยได้เลย จากบางตำรายังมีคนดูของมาเรื่อย ๆ แวะหาอะไรดื่มเล็กน้อยขณะที่จะต้องกดบทพัก เพิ่งนึกออกว่า เพราะทรายถมซื้อโรงแรมถนนนั้นเสียแล้ว ดูนิดครับ เรื่องมันยุ่งน่าปวดหัวออกอย่างนี้ จำเพาะจะมาก็คงชนกับคนไร้ญาติขาดมิตรในกรุงเทพ ๆ อย่างผมเสียด้วย จริงอยู่ผมอาจโทรเลขบอกไปที่บ้าน แต่กว่าเขาจะได้รับก็คงพรุ่งนี้ ในระหว่างนั้นผมไม่มีเงินติดตัวเลย เอาติดกระเป๋าไปเพียง ๓๐ บาทเท่านั้น เคยอดหนักหมดไปในคำสัญญา เครื่องดื่มเสียแล้ว ยังเหลือเพียงบาทกว่า ๆ ก็เลยต้องเที่ยวมาถึงนี้แหละครับ โปรดช่วยคิดหน่อยเถิดว่า ค่ะผมจะไปซุกหัวนอนที่ไหนดี”

เมื่อนิยายประหลาดจบลงแล้ว ชายหนุ่มหยุดครุ่นหนึ่งแล้วก็พูดต่อไป

“ผมท้าวว่าคุณคงเหมาเอาว่าผมจะเกณฑ์ให้คุณช่วยในสิ่งที่ช่วยไม่ได้ใช่ไหม” คราวนี้นาเดียสงสัยถึงความไม่พอใจเล็กน้อย

“ไม่ใช่ช่วยไม่ได้” นฤมานกล่าวตอบด้วยอาการตรึงตรอง “ผมยังจำได้ว่า
เคยมีเรื่องอย่างนั้นมาครั้งหนึ่งเมื่อ ๘ ปีก่อนขณะที่อยู่ในต่างประเทศ แต่ผมเคราะห์
ดีมีด้วยกัน ๒ คน เผอิญจำได้นิดหนึ่งว่าบ้านพักของเราอยู่ริมแม่น้ำ จึงได้เดิน
หาไปเรื่อยตามริมฝั่ง จนในที่สุดก็พบ”

ชายหนุ่มกล่าวเสริมว่า “ถ้าอยู่ในต่างประเทศละผมจะไม่สู้วิตกเลย เพราะ
ยังจะไปติดต่อทางทูตหรือกงสุลขอความช่วยเหลือจากเขาได้ แต่นี่มันในบ้านเมือง
ของเราเองแท้ๆ ไม่น่าจะเข้าสาตาร้ายอย่างนี้เลย เว้นเสียแต่ที่ผมจะบังเอิญ
เจอผู้ใจดีรับฟังเรื่อง ยอมให้ยืมเงินบ้างพอไม่ให้ต้องไปนอนตามศาลาวัด อ้า--
นี่แหละครับ ผมตั้งใจเหลือเกินที่คุณไม่เห็นว่าเป็นเรื่องราวที่ผมเล่าขึ้น เกินความจริง”

คุณหาคาของเขาค่อยแซมสนทนบ้างเมื่อได้พูดจบลง ราวกับรู้ว่าความหวัง
ของเขาจะไม่เกิดขึ้นเพราะความดีสุภาพของนฤมาน

“แน่ทีเดียว” นฤมานเขย่งขึ้นช้าๆ “จุดอ่อนในเรื่องของคุณมันไปอยู่ที่ว่า
จนแล้วจนรอดคุณก็ยังไม่มียะนะซี”

ชายหนุ่มผดลุกขยันทันที ดวงมือทั้ง ๒ ข้างลงไปควานตามกระเป๋าสี
กางเกง ครั้นแล้วก็กระโดดอยู่เฝ้าๆ

“ผมต้องทำมันตกหายเสียอีกแล้ว” เขามั่นด้วยความฉุนเฉียว

“การติดต่อตามที่พัก ทำระบุมหายในช่วงเวลาบ่ายวันเดียวกันออกจะแสดง
ให้เห็นความตั้งใจเงินเลื้อยเลื้อยมากกว่า” นฤมานพูดเรียบๆ แต่ชายหนุ่มไม่อยู่รอ
ฟังให้เขาพูดจนจบต่อไปอีกแล้ว เขาพรืดพรืดเดินไปจากที่นั่นโดยเร็ว แต่ยังไม่
วายเดินวางท่าคอยฟัง บอกก็อาการขี้อึดแน่นจะนำเบอหน้าย !

“น่าสงสาร” นฤมานรำพึง “ออกไปเดินหาก่อนระบุม เห็นจะเป็นที่น่าเชื่อ
ได้ข้อเดียวตลอดทั้งเรื่อง ถึงกระนั้นก็ยังดูเป็นของเล็กน้อยที่ไม่น่าจะทำให้เขาถูกถ่ม

ออกจุ่มใจถึงเพียงนั้นเลยหนา ถ้าเขาฉลาดคิดดวงหน้าสักหน่อย เตรียมหาสระบู่ห้อม มาด้วยให้เรียบร้อย คงจะดูแลเนียบเนียนกว่ามาก ”

คิดถึงนงเงวณมานึกถึงจนจะออกเดิน ทันใดก็อุทานออกมาเบาๆ บน พนหญาไคมานงนมหือของเด็ก ๆ ตกกลงอยู่ เป็นของอื่นไปไม่ได้ นอกจากห้อม สระบู่ มันต้องหล่นจากกระเป๋าสีเสื้อของชายหนุ่มเมื่อตอนเขาจะแตกคอดวงหนึ่งครั้งแรก เป็นแน่

เมื่อกลับมาถึงแล้ว นงเงวณก็รีบออกเดินไปตามถนนที่มืดเกือบสนิทแล้ว เพื่อ จะตามหาตัวชายหนุ่มผู้นั้น เมื่อเขาเกือบจะเลิกความตั้งใจเสียแล้ว ก็บังเอิญ เหลือบไปเห็นชายหนุ่มยืนรอรอยอยู่ที่ศาลาเล็ก ๆ ตรงริมทางไปยังเกาะกลางสระ เขา เห็นมามองนงเงวณด้วยสายตาแสดงความเคียดแค้นซึ่งขณะที่ยังหวงคืนเดินเข้าไปหา เขา

“พระยานสำคัญในนิยายเรื่องจริงของคุณอยู่ไหนล่ะครับ ” นงเงวณพูดพร้อมกับชักก้อนสระบู่ให้เขา “มันคงหล่นจากกระเป๋าสีเสื้อคุณเมื่อตอนหนึ่ง ผมเห็นตกอยู่ที่พนหญา เมื่อคุณไปแล้ว ขออภัยด้วยที่ผมไม่เชื่อเรื่องของคุณในตอนแรกเพราะสภาพเหตุการณ์ตามที่ได้ฟังดูมันขัดกัน แต่เดี๋ยวนี้มีสระบู่เป็นพระยานในการพิจารณาอย่างดี แล้ว บางทีคุณคงต้องการยืมเงินไปใช้ประโยชน์อย่างที่ว่า — ”

ชายหนุ่มรีบกลับเกิดจากความสงสัยด้วยการรับเงินมาใส่กระเป๋าสีเสื้อโดยเร็ว

“ครับ การดีของผม ค่ำดึกที่อยู่ ” นงเงวณคงพูดต่อไป “ภายในอาทิตย์ หวันไหนก็ได้ ถ้าคุณจะไปคืนเงิน นี่ครับสระบู่ อย่าทำตกหายเสียอีกเด้อ มันเป็น เพื่อนที่ดีของคุณเท่านั้น ”

“เพราะหัดที่คุณไปเห็นมันเข้า ” ชายหนุ่มพูดเสียงอ้อมแอ้ม พอกด่า คำขอขอบขอบใจ ๒-๓ คำแล้วเขาก็รีบเดินเลี้ยวหายไประหว่างถนน โดยเร็ว

“พ่อหนุ่มเอ๋ย หวิดถึงแตกไปได้ซะนี่” นฤมานพูดกับตัวเอง “ฉันไม่ประ-
หาดใจหรอก การพันทุกข์ไปได้ครั้งหนึ่ง คงแทบได้ชนสัตว์วรรคทีเดียว นี่จะได้
เป็นบทเรียนไม่ให้ตัวเราอดคิดถนัด ก่อนที่จะพิจารณาเหตุการณ์ให้ถ่องแท้”

ขณะที่นฤมานเดินกลับมาตามทางเก่า กำลังจะผ่านมาตัวทเขาผนังตรงมุม
การแต่งละครเรื่องสั้นๆ เมื่อสักครู่นี้ไป เขาก็เหลือบเห็นชายม้ายืนหนึ่งกำลังก้ม
ลงมองใต้อย่างหนึ่ง เขามองคณาดหาอะไรอยู่รอบๆ เมื่อเพ่งดูจึงจำได้ว่าเป็นชายคนแรก
ที่ได้มาอยู่ที่นี่กับเขาที่ม้ายืน

“อะไรหายหรือ ขอรับ” นฤมานถาม

“ห่อตะบู่ พ่อคุณ!”

โคลงสุภาษิต

“Cowards die many times before their deaths,
The valiant never taste of death but once.”

“คนขลาดเสียเนิ่นเมื่อ	ก่อนตาย
ชิมรสความตายหลาย	สิบครั้ง
คนกล้าเสียจกมลาย	ครั้งเดียว”
เสียไปทั้งหลายตั้ง	จิตไซ้รู้-ไตร่ดู จากคสุตสมิต

ความไพเราะจากบางตอนในกฎหมายคำฉันท์

ของ หลวงธรรมาภิรมย์

อิฐฐา

ในบรรดาบทของไทย นอกจากศรีปราชญ์ นายอินทรพิสัย (อิน) และ
สุนทรภู่แล้ว ยังมีกวีสำคัญอีกท่านหนึ่งที่มีฝีปากคมคายในสมัยหลัง กวีผู้ควรยกย่อง
นั่นคือ หลวงธรรมาภิรมย์ (ถึก จิตรกรถึก) ซึ่งข้าพเจ้าขอนำคำวิจารณ์ งานของกวี
สำคัญผู้นี้ ออกแสดงต่อท่านสมาชิก “วงวรรณคดี” ผู้สนใจในวรรณคดีโดยตรง

หลวงธรรมาภิรมย์ ได้แต่งหนังสือต่าง ๆ ที่เน้นบทกวีไว้หลายเรื่อง
โดยเฉพาะที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงค้นค้นฉบับได้
ก่อนที่จะทรงเรียบเรียงประวัติของหลวงธรรมาภิรมย์ เพื่อพิมพ์แจกในงานศพหลวง
ธรรมาภิรมย์เองนั้น มีอยู่รวม ๓๒ เรื่องดังนี้ :-

๑ โคลงนิราศวัดวรณงค์ แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ (ควรจะเทียบกับ นิราศ
พระประทุม หรือ นิราศนรินทร์ ว่าใครจะแต่งได้ดีกว่ากัน)

๒ จินตนิพนธ์คำฉันท์ เรืองน แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้ทรงเขียนโครงเรื่องให้จากเรื่อง เมอร์ซันคอปเฟอริส
บทละครของเชกสเปียร์ ให้หลวง ธรรมาภิรมย์ไปแต่งขึ้นเป็นฉันท์ให้ชื่อ จินตนิพนธ์
คำฉันท์ ฉันท์เรื่องนั้นดำเนินทุกเกล้า ๆ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงโปรดให้พิมพ์แจกหลายครั้ง (เทียบกับพระราชนิพนธ์เรื่อง เวนิชวานิช)

๓ เบริกคดีคำฉันท์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเขียนโครง
เรื่องจาก บทละครเรื่อง เบริกคดี ของเชกสเปียร์ ให้แต่งอีกเรื่องหนึ่ง แต่หลวง

ขรรมาภิมนต์แต่งไม่ตลอด จะเป็นเพราะล้มเจ้า ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเขียนโครงเรื่องให้ไม่หมด หรือหลวงขรรมาภิมนต์แต่งไม่ตลอด ล้มเจ้า ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวว่าพระองค์ท่านก็ทรงล้มเสียแล้ว มีแต่ฉบับเขียนยังไม่ได้พิมพ์ (ล้มเจ้า ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงค้นพบตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ ไม่ทราบว่าจะหาฉบับเรื่องนี้จะอยู่ที่ใด)

๔ สัทธาธิปไตยคำฉันท์ ของหลวงขรรมาภิมนต์ คิดโครงเรื่องขึ้นเอง แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕

๕ เพ็ชรมงกุฎคำฉันท์ เขาเรื่องจากถดถมาแต่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕

๖ รัชมังกลาภิเษกคำฉันท์ เรื่องล้มเจ้า ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงคิดรูปเรื่องให้หลวงขรรมาภิมนต์แต่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติยศ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว แต่หลวงขรรมาภิมนต์ แต่งเรื่องนี้ ยังไม่ได้ถึงพระฤทัยของล้มเจ้า ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องนี้ยังไม่ได้พิมพ์

๗ ฉันทคุชฌ์สังเวช สำหรับงานพระราชพิธีฉัตรมงคลรัชกาลที่ ๖ หลวงขรรมาภิมนต์ แต่งตา ๓ (กรมหมื่นกัณยประจักษ์ประจักษ์ทรงแต่งตา ๒ พระยาพจนประจักษ์ ม.ร.ว. ดำรง อิศรศักดิ์ ๑ แต่งตา ๓ กรมหมื่นพิทยาดังกรทรงแต่งตา ๔)

๘ ฉันทคุชฌ์สังเวช กล่อมช้างเผือก พระเศวตฉวีพาหะ แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ เรื่องนี้ได้รับพระราชทานรางวัล

๙ กุญชรคำฉันท์ เขาเรื่องนิบาตชาดกมาแต่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ (จัดพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงขรรมาภิมนต์ เมื่อวัน ๓๒ กรกฎาคม ๒๔๗๒)

๑๐ ชาตานิพนธ์วิสุต กลอนสุภาพ ๒ เล่มสมุดไทย จะแต่งเมื่อใดหาทราบไม่

๓๑ เรื่องล้ามก กอนนางเคียวเคียวกับคงโคระ แต่งเป็นกลอนสุภาพ แต่งเมื่อใดหาทราบไม่

๓๒ ประชุมตำนาน เรื่องแต่งเมื่อหลวงธรรมมาภิรมย์ชราและเริ่มบวชเสียแล้ว

นอกจากนี้ยังมีคำฉันท์ และคำกลอนเบ็ดเตล็ด ซึ่งหลวงธรรมมาภิรมย์ได้แต่งไว้อีกมาก แต่มิได้เป็นเรื่องต่างหาก สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ จึงมิได้ทรงลงบัญชีไว้

ในการแต่งบทบาท “เจ้าพระเจ้านาง” ไทยเรามักจะยกย่องให้สุนทรภู่เป็นผู้ปากเอก ดังจะเห็นได้จากในเรื่อง “พระอภัยมณี” เป็นต้น แต่ในส่วนตัวข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าในการประพันธ์ “บทโหม” แล้ว หลวงธรรมมาภิรมย์ ควรได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ปากเอกเหมือนกัน ซึ่งถ้าเทียบกับ “บทเจ้าพระเจ้านาง” ของสุนทรภู่ในเรื่องพระอภัยมณีแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าหลวงธรรมมาภิรมย์ แต่งได้ดีไม่แพ้สุนทรภู่เลย ยิ่งกว่านั้นถ้ามองถึงวิธีการประพันธ์ กวีหรือผู้ที่เคยผ่าน “ฉันทลักษณ์” มาแล้ว ก็ย่อมจะต้องรู้แก่ใจกันดีว่า การแต่งกลอนสุภาพอย่างในเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ นั้น ผู้แต่งจะต้องระวังเพียงสัมผัสสี่นอก, เสียงสูง, เสียงต่ำ, กับสัมผัสสี่ใน และแต่งให้ได้ข้อความไพเราะเท่านั้น แต่การแต่งเป็นคำฉันท์ อย่างที่หลวงธรรมมาภิรมย์แต่งไว้ในเรื่องกฐาหาคำฉันท์นั้น หลวงธรรมมาภิรมย์ผู้แต่งนอกจากจะต้องระวังสัมผัสสี่นอกแล้ว ยังจะต้องเสาะแสวงหา “คำครุ—ดหุ” มาบรรจุลงในแต่ละวรรค—แต่ละบท ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ และต้องแต่งให้ได้ถ้อยความด้านคุณค่าอีกด้วย แม้กระนั้นหลวงธรรมมาภิรมย์ ก็แต่ง “บทโหม” ได้ดี ดังข้าพเจ้าจะขอแนะนำบางตอน ของเรื่องกฐาหาคำฉันท์ มาให้ท่านได้พิจารณาดูบ้าง ดังนี้—

๑๕ ยามคำกัไขว้รประตูป

เจ็ดแจ่มดังวังษิรชน

๑ จับพรรณผ่องวรยุพิน

เยียมย่มยะยัดวิมล

๑ แฉ่งนงกถกถินรจาก

ดาศ์เดือนมดกทักันใน

๑ บ้างเกริ่นเจียวสุรเสนาะ

ซ้องเสียงกระแสดูประดาน

๑ กัดอมหอกกระหมัดฤหัตถ์

เต็งเต้าดโนรพิศที่

๑ ย้ายามดังคัสร์ดังคัต

แมกเพื่อนตระกองดกถชวน

๑ เป็ดองไปดั่งใบประทุมบัง

เคด้าเคด้นกนาทระโบม

๑ คันรูก์อายนนชัย

อาตัยอะไรนฤจะเหมือน

๑๖ เจียบดรัยสุรดำดาวดรรค์

ระบายระบั้งมิชิต

๑ หนุ่นนัยกถชาญเชิงสนิท

กำหนดมนัดไหวไหว

๑ คัดถึงเคด้าเข้ายวนฤทัย

กระหม่นกระหม่นแผ่วทรวง

สุพิศิตรโรจ

กรผ่อง ณ ห่องหน

ยุพเยาววยวนยด

พิศพิศครพิศมัย

ทิพห้อยคุหาไกร—

คฤหาสน์รโหฐาน

วรนุชขัษาน

ศุริยาคคนตรี

ยุพสุนทรนาวิ

คฤทวงจระทำดงวน

อรเหล้าคณานวน

นิทรแนบถนอมโถม

นิทรหัดบมะเมอโถม

อูระเบียดระเบียดเบียม

มุขยวฤทัยเคื่อน

รตักภิรมย์ขวัญ

ไซ่ม่านเบือนบัน

ไกรเซยชวนชิต

๕

เกือกอบพิศมัย

๑ ส่วนสาวน้อยนุชนฤตวง

จรเคืองจรเตือนใจไหว

๑ เริ่มแรกรุ่งต้องเดี่ยวฤทัย

ประหม่าประเมินเขินขวย

๑ ชมัยชม้อยช้อยชดอรวอย

ระรินระเรียวรสดีคน

๑ หอมกลิ่นกตวกกลิ่นนฤมต

ยะยยะยวนสรวลดัน

กต

๑ กวาทกณจกต—

นางคั่นช่ออนัน

๑ มายาพิราภ

คมคั่นช่ออนเน

๑ โฉมหนุ่มกนกศักดิ์—

เขยอนต้นทพาท

๑ อาศรวเพญชวญ

คังคองฤทัยใน

๑ ร้อยบุญญะสองสร—

จวบจบผลจจร

๑ แด่เรียมแสงวงเยา—

อนอนเนกถม

๑ ไบ่ปมถนิมม

โฉมเตี้ยฉวีแผ้วศา

แด่แด่จรวทวง

อายออมพิศมัย

รินรินรวยรวย

ยียैयाวดยด

ถนถนถนอมขวัญ

กรบักดัดเม็ดเมื่อน

ยดกตจระการเคื่อน

อรอายประเอยงหน

นอที่จัน นารี

รดถอยประเทืองไ

จิตรเรียมและพิศมัย

ยดปมก่ปามสมร

พลฤชฐ์ดีโมสร

นุจรตเจริญสม

วยุพายพิณชม

นฤหวนเล่นหา

กตนาฏกนิษฐา

จิตรคตงก่เคื่อนปอง

๑ ดั่งต้นทวารม

ในท้องระเหินทร

๑ ดังได้พิภพผ่าน

เปรียบสุขและสุขใด

๑ เวียงอินททวยแถม

ทวชนฤเพดินส้ม

๑ ปองไคจะปานด้วย

เด่นสุขภิรมย์ธำ—

๑ ยดเตือนนมเพือนเตือน

ดมทวพยดังธรร—

ณภิรมย์กระเซมด้นค

ษฤท่อนจะห่างไฉน

สุพิมานนภาดัย

ตุสุสุขภิรมย์ธม

ทิพเมืองพิมานพรหม

สุขเศกเด่นหา

วธเกอณ กามา

ทวสุขกระเซมด้นค

แดละเตือนตระวันพลัน

พบนกคณังถึง

เพียงเท่าที่ยกตัวอย่างมาลงจะเห็นได้ว่า หลวงธรรมาภิรมย์แต่งได้ดีเพียง
ไร และการที่ราชบัณฑิตยสถานในครั้งกระโน้นได้ยกย่องโดยนำตรา “มังกรคาบแก้ว”
ของราชบัณฑิตยสถานมาพิมพ์หน้าปก ก็เป็นองค์พระยานของความดีของหลวงธรรมา-
ภิรมย์แล้ว

เมฆทูต — อมตะโคลกแห่งวสันตฤดู

เรื่องอุไร

จากเรื่อง "Meghadutam - The Immortal Poem of the Rainy Season" ซึ่ง โรมา เชอว์รี (Roma Chowdhry) เขียนลงหนังสือ "Onward" นิตยสารรายเดือน ประจำสิงหาคม ๒๕๕๐ พิมพ์ออกจำหน่าย ณ กรุงเดลี ประเทศอินเดีย อนึ่ง โคลกภาษาอังกฤษที่ขอมมาประกอบไว้ในบทความเรื่องนี้ ได้คัดมาจากหนังสือ "Translations of Shakuntala and Other Writings of Kalidasa" ของ Arthur W. Ryder.

วสันตฤดูในประเทศอินเดีย เป็นฤดูที่เต็มไปด้วยบรรยากาศอันน่าอภิรมย์ และความเย้ายวนใจ — จนกระทั่งมีผลตลใจให้กับชาวอินเดียทุก ๆ สมัยอดอยู่ไม่ได้ที่จะกล่าวคำพราพรณนาถึงธรรมชาติอันสวยงามสดงดงามของวสันตฤดูนี้ โคลกเจ้าพวกพราพรณนาโวหารเกี่ยวกับความสวยงามแห่งวสันตฤดูอันแรก และอันเดียวที่อินเดียมี คือ อมตะโคลกเรื่อง "เมฆทูต" ซึ่ง กาลิดาส รัตนกวีผู้มีนามอูษะอยู่ในราชสำนักของพระเจ้าอจิกรมหายศย์เป็นผู้ประพันธ์ และ ส. ณ. อุษะยา ได้ถอดเป็นภาษาไทยลงในวรรณคดีมาโดยลำดับ

เพียงแต่โคลกที่พรรณนาความทนทุกข์ทรมานของยักษผู้ถูกขับพาศน์ยกรวม ท่านกาลิดาสก็ได้วาดภาพความทุกข์ทรมานของคู่พิศวาส ทุกชาติ ทุกภาษา และทุกกาลสมัยที่ต้องวิปโยคพลัดพรากจากกันให้เราหยั่งความรู้สึกได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง "เมฆทูต" มิได้เป็นบทกวีเฉพาะสำหรับประเทศอินเดียหรือเฉพาะยุคใดสมัยใดเท่านั้น แต่เป็นโคลกที่มีอิทธิพลเรียกร้องความรู้สึกสะเทือนใจจากชนนานาชาติทั่วโลก นี่แหละคือเหตุผลว่า ทำไมพวกเขาจึงหาความบันเทิงใจ และความปลอบประโลมใจจากการอ่าน โคลกเรื่องยิ่งใหญ่มาแต่จนกระทั่งทุกวันนี้ ซึ่งถ้าจะนับเวลาดังแต่กาลิดาสร่างงานชิ้นนี้ก็ได้อายร้อยปีแล้ว "เมฆทูต" แบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคต้นเรียกว่า ปูรวเมฆ (Purva - Megh) และภาคจบเรียกว่า อุตตรเมฆ (Uttara - Megh)

ในบัดนี้คุณผู้... ขณะที่พระพิรุณโปรยปรายหยาดธารลงมาเป็นสาย ๆ นั้น ถ้าหากเราต้องอยู่ในเขตต์จำกัดภายในห้องล้อมรอบด้วยฝาผนังทั้ง ๔ ด้าน แม้ห้องจะกว้าง แต่จิตใจของเราจะไม่ยอมอยู่ในเนื้อที่อันจำกัดเช่นนั้นด้วย หากจะเริ่มออกท่องเที่ยวไปในความคิดคำนึงอันเป็นอิสระระดับกับหมู่เมฆ ต้องลอยออกไปทำความเข้าใจกับธรรมชาติอันวิจิตรตระการตาอันแปลกประหลาดในเวหาหาว แต่อย่างไรก็ตาม ความปรารถนาของหัวใจเราจะเรียกร้องผูกพันอยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น สภาพความรู้สึกเช่นนั้น ท่านกาดิทัสได้พรรณนาไว้อย่างน่าสะเทือนใจในภาคปฐมเมฆ เมื่อเริ่มเรื่อง เราจะได้ทำความเข้าใจกับคณายโรงเอก คือ ยักษาผู้ต้องทนทุกข์ทรมานด้วยความปวดร้าวใจเนื่องจากการพลัดพรากจากภริยาสุดที่รัก ยักษาเป็นบริวารคนหนึ่งของท่านกาดิเวร ราชาแห่งนครอดกานนเขวไกรลาส ทำหน้าที่เป็นนายทหารประจำอุทยานของท่านกาดิเวรนั้น แต่ด้วยเหตุว่ายักษามิผูกพันอยู่แต่ในความพิศวาดกับนางผู้เป็นภริยาเสียจนละทิ้งหน้าที่ของตนเอง เปิดโอกาสให้ชายโอรยาราวรรณของพระอินทร์มาทำลายสระบัวทองของท่านกาดิเวรผู้เป็นนายเหนือหัวเสีย ท่านกาดิเวรจึงเนรเทศให้ไปอยู่บนเขารามคิรี ซึ่งอยู่ทางทิศใต้มีกำหนด ๑ ปี ถึงแม้ร่างกายของยักษาจะต้องพลัดพรากจากนางผู้เป็นที่รักไปไกลแสนไกล แต่จิตใจของยักษาน่าสงสารก็ยังคงคร่ำครวญทวนหานางอยู่ทุกขณะ ฝ่ายนางผู้ภริยานั้นเองก็โศกจ้องจรรรภักดีต่อสามีผู้เป็นทวิภักของนางอยู่ ณ นครอดกานนนั้น สำหรับยักษาแล้วเวลาคร่ำครวญผ่านไปได้อย่างเชื่องช้าเหลือเกิน และสิ่งเดียวที่ยักษาสามารถจะทำได้ ก็คือต้องเหม่อไปทางทิศอันเป็นที่ตั้งเคหสถานแสนสุขของตน — ทวิภักภริยาผู้อดรักกำลังนอนหลับหน้าโรงให้ประเทวนการอยู่ด้วยความทุกข์โศกเศร้าใจอย่างใหญ่หลวง

ท่านกาดิทัสได้บรรยายดีให้เราเห็นความทนทุกข์ทรมานใจของยักษาได้อย่างเห็นจริงเห็นจัง จนเราเกือบจะต้องเข้าใจว่า ท่านเขียนได้ดั่งนั้นจากความรู้สึกที่

ตัวท่านเองได้เคยประสบมาแล้วจริง ๆ หรือว่าอาจจะเป็นไปได้จริง ที่ว่าท่านกาติ-
 ทาสก็เคยต้องได้สัมผัสของความทรมาณ เนื่องจากการวิปโยคจากยอตรักของท่าน
 ขณะที่ท่านอยู่ในกรุงอูซเซ่นมาแล้ว จึงได้มานิพนธ์โคลกอนกกลายเป็นอมตะภาย
 หวัง — นชน ?

ยักษาได้รับความรักจิตใจอย่างหนัก ขณะที่เมฆกลุ่มแรกแห่งเดือนอาษา
 ฌมาต์ (Ashar) — คือ ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง กรกฎาคม (อันเป็นต้นฤดูฝนใน
 ประเทศอินเดีย) ปรากฏเขียวชะอุ่มขึ้นในท้องฟ้า ด้วยคมปากกาของท่านกาติทาส
 ภาพของเมฆกลุ่มแรกแห่งวสันตฤดูนั้นได้ก่อให้เกิดความทุกข์ความเศร้าอย่างน่า
 ตระเทือนใจแก่ผู้อ่านทั่ว ๆ ไป — ไม่เด็กแม่จะเป็นผู้ทรมายอดชีวิตอยู่เคียงกายแล้ว
 ยิ่งสำหรับผู้ที่รักอยู่ห่างไกลออกไปแล้ว ก็เห็นจะต้องเอา... หรือร่ำไห้เพราะ —

Even happy hearts thrill strangely to the cloud;

In poetic to him, poor wretch,

She loved embrace form was disallowed.

ยามยลนภาภาคพิง

พบพักตร์ เมฆเอย

ผู้ดูรำลึกกรดี

รุ่มเฝ้า

ผู้ทุกข์เพราะพลัดรัก

พรากถิ่น ฐานขอ

จักกระแสน้องเห็น

พ่างใด (ต. ณ อยุธยา)

ยักษายังทนทุกข์ทรมานมากเท่าใด จิตต์ใจก็ยังคร่ำครวญพิลาปรำหาแต่
 นางผู้รักยามากจนเท่านั้น จนถึงกับหวาดเกรงไปว่า เมื่อพ้นโทษกลับจากบัพพาสนีย-
 กรรมไปแล้ว อาจจะได้พบหน้านางในทันที เว้นไว้แต่ว่าตนจะสามารถส่งข่าวไป
 ให้นางทราบล่วงหน้าได้ ขณะนั้นก็พอดีได้เห็นเมฆก้อนหนึ่งกำลังลอยเลื่อนจากทิศ
 อากเนย์ไปสู่อุดรทิศ ความปวดร้าวทรมานใจได้ทำให้สติของยักษาดังกับพื้นเพ

ไปว่า ก้อนเมฆอันปราศจากวิญญาณนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวไปถึงภริยาขอรัก
ได้ จึงอ้อนวอนขอให้เมฆก้อนนั้นช่วยนำข่าวของตนไปสู่นาง โดยการโยนดอก
โมกหดวง (Kurchi flowers) ขึ้นไปให้เมฆเป็นบรรณาการ

ตลอดภาคแรก คือ ภาคปฐมเมฆนี้ เต็มไปด้วยเรื่องที่ยกษภาพรรณนาหน
ทางเดินที่เมฆ ผู้จะปฏิบัติหน้าที่ทศกรณจะต้องผ่านไประหว่างนั้นไม่มีค่าแต่เฉพาะ
ในแนวพิจารณาแง่ภูมิศาสตร์พรรณนาเท่านั้น แต่ยังเต็มไปด้วยความเพราะพริ้งบรร
เจตบรรจงทางวรรณคดี และภาษาคำศัพท์อีกด้วย ดังต่างๆ ในระหว่างหนทาง
ที่ทศแห่งความรักจะถอยผ่านไปนั้น ท่านกาดิศาได้พรรณนาไว้อย่างแจ่มแจ้ง
ละเอียดละออ มีค่าควรแก่การพิจารณาเป็นพิเศษทีเดียว นับตั้งแต่ภูเขาต่างๆ
แม่น้ำ บ้างดง บ้างเมือง พระราชวัง บรรดานก และสัตว์บ้านนาหยาชนิด ตลอดจน
จนผู้คนทั้งหญิงชาย

ยักษ์ก็ได้เริ่มพรรณนาเป็นเชิงให้กาดิศาใจแก่เมฆว่า หญิงสาวพวกที่อยู่ตาม
เชิงเขารามคิรินจะต้องจะต้องมองดูก้อนเมฆลอยเข้าไป ใกล้ด้วยความดีใจอย่างสุด
แสน ดังโคลงที่ ๕. ณ อยุธา ถอดมาว่า:-

หญิงจากล้ามี่หมาย

เมฆจ้อง

ถอนจิตคมนดวงแด

พอบพบ พกศรทวน

และแม้แต่ภูเขาเองก็ย่อมจะบังเกิดความบิตยัคติจะได้สัมผัสกับเมฆ คือยอมให้
เมฆคลุมโอบยอของมันเป็นเพื่อนรักเพื่อนใคร่กันต่อไป ต่อจากนั้น ทศแห่งความ
รักนี้จะถอยไปถึงยอดเขามะรุฑ อันปกคลุมไปด้วยป่ามะม่วงสีทองสุกเหลืองอร่าม
มองดูคล้ายกับเปลวทองคำที่กำลังหลอมอยู่ในเบ้า:-

Where thick rose - apples make the current slow,
Refresh thyself from thine exhausted state
With ichor - pungent drops that fragrant flow;
Thou shalt not then to every wind vibrate -
Empty means ever light, and full means added weight.

หทัยชงทอชดชาคมเบอง	อัมพวา พุกขัณฑ์
ที่ชื่นรมย์หญิงชาว	ป่าไชร์
ผีก่อนกลุ่มธารา	ระเหยจาก กายพ้อ
พาร่างเบาแล้วให้	เร่งเหว (ส. ณ. อุษยา)

นอกจากนี้ ระหว่างทางที่เมฆจะต้องลอยผ่านไป ท่านกาดิศาตยังได้พรรณนาภาพอันวิจิตรตระการตาแห่งกรุงอุชเชนีไว้อย่างมองเห็นได้เด่นชัดดังนี้ :-

Oh, fine Ujjain! gem to Avanti given,
Where village ancients tell their tales of mirth
And old romance! Oh, radiant bit of heaven,
Home of a blest celestial band Whose worth
Sufficed, though fallen from heaven, to bring down heaven on earth!

เมื่อเมฆต้องลอยไปจนถึงแม่น้ำนิรวินชัย (Nirvindhya) แล้ว เมฆก็จะได้สดแต่กลิ่นหอมของดอกบัวอันคดุกเคดากับกลิ่นกำยาน และเครื่องสุคนธ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้บรรยากาศในบริเวณนั้นเต็มไปด้วยกลิ่นหอมอันน่ามัวเมาเข้ายวนใจ ผู้หญิงจะพากันวิ่งระบำด้วยความปิติว่าใจ และบรรดาหญิงสาวก็จะเฝ้าแต่แหงนหน้าชนคอยรับหยาดน้ำฝนที่จะโปรยปรายลงมาเป็นปฐมฤกษ์ :-

Enriched with odours through the window drifting
From perfumed hair; and greeted as a friend
By peacock pets their wings in dances lifting,
On flower sweet balconies thy labour end,
Where prints to dear pink feet an added glory lend.
Black as the meek of Siva, very god,

Dear therefore to his hosts, thou mayest go
To his dread shrine, round which the gardens nod
When breezes rich with lotus - pollen blow
And ointments that the gaily bathing maidens know,

ยังกว่าน ยัง :-

Clothing thyself in twilight's rose - red glory,
Embrace the dancing Siva' tree - like arm;
He will prefer thee to his mantle gory
And spare his grateful goddess - bride's alarm,
Whose eager gaze will manifest no fear of harm.

ด้วยถ้อยคำพรรณนาอย่างท่อนจะมองเห็นภาพพจน์ได้เรื่อย ๆ ไป เช่น
ในที่สุดท่านรัตนกถาทาถึงจะพามาพบ - ทุกแห่งความรักของยักษาไปถึง
อดกาปรี (Alakapuri) ในตอนท่านกาทาได้เนรมิตนครอดกาและหญิงสาว
ชาวเมือง ผู้เป็นเจ้าของความงามอย่างประหลาดได้ด้วยความคิดคำนึงอันลึกซึ้งของ
ท่านดังนี้ :-

Where the autumn lotus in dear fingers shines,
And lodh - flowers' April dust on faces rare,
Spring amaranth with winter jasmine twines
In women's braids, and summer siris fair,
When men with maids whose charm no blemish mars
Climb to the open crystal balcony
Inlaid with flower - like sparkling of the stars,
And brink the love - wine from the wishing - tree.
And listen to the drums' deep - thundering dignity.

ที่gramบ้านช่องในนครอดกาของท่านกาทาได้เล่า ก็มีแต่ความสวยงามและ
ประกอบด้วยศิลปอันสูงเลิศ จากการวาดภาพด้วยพรรณนาโวหารของท่านกาทา
เช่นนี้ ยักษาก็ได้พาเมฆมาถึงพระราชวังของท้าวภูเธร และถึงพระราชวังของท้าว
ภูเธรไป เมฆก็จะไปถึงจุดหมายสำคัญ คือบ้านของยักษาเอง :-

Our home, whose rainbow - gateway shines afar;
And near it grows a little coral - tree,
Bending 'neath many a blossom's clustered star,
Loved by my bride as children of adoption are.

ณ บดินภรรยาขอรักของยักษาผู้ซึ่งครองหนงเคยเป็นสัตว์ด้วยงามยากจะหา
หญิงอื่นมาทดแทนได้ ได้กลบกลายสภาพเป็นเหมือนดอกไม้ที่เหี่ยวแห้งร่วงโรยแล้ว:-

ทพีนางผู้พลัด	พราภพ
คือผกาถูกรอน	จากต้น
แต่:- ความหวงคงโยพว	พจนจิต
จึงประครองน้องพัน	พระภาพ (ส. ณ. อรุณา)

นางคงจะเฝ้าคอยการกลับของสามีด้วยความกระวนกระวายใจ เมฆจะต้องไปบอก
ข่าวพลบใจนางว่า ภายในมิชานแห่งนี้ — เวลาแห่งความทุกข์ของนางก็นับ
แต่จะหมดไปทุกทีแล้ว และในที่สุด ท่านกาดิทธาก็ยุติงาน “เมฆุต” ของท่าน
ลงด้วยดำเนินปลุกปลอบใจอย่างเสนาะหุ และด้วยถ้อยคำอ่อนหวานของยักษาให้เมฆ
ทำหน้าที่เป็นทูตอย่างอ่อนหวานและนอบน้อม อันยากที่ใคร ๆ จะปฏิเสธเสียได้

ตามธรรมดาแล้ว คือเป็นชนซึ่งมีปกติแรงผลักดันอันตนมิได้จำนึก (unconscious urge) ที่จะเนรมิตงานอันมีค่าแต่ก็ของคนสำหรับทุกกาดิธมัยหรือตลอดไป
และด้วยอัจฉริยภาพของท่านเอง ท่านกาดิทธาก็ได้เนรมิตงานชิ้นสำคัญอันไม่มีวัน
ตายนั้นไว้ในบรรณโลกแล้ว ผู้คนของท่านกาดิทธาทรงหญิงชายไม่ช้าก็ถึงชน
อย่างที่เรา — ท่านเป็นกันอยู่ทุกวันนี้ หากแต่เป็นคนในโลกแห่งความคิดคำนึงของ
กั หรือเป็นคนในอุดมคติโดยแท้ สภาพอันสมบูรณ์ด้วยความมั่งคั่งของภารตวรรษ
ดังที่ท่านกาดิทธาบรรยายไว้ใน “เมฆุต” นี้ น่าจะเป็นสุวรรณยุค (Golden Age)
สมัยพระเจ้าอภิมหาจักรพรรดิ หรือ คุปตะจักรพรรดิพระองค์นั้น ปัญหาที่ว่าท่าน
กาดิทธาอยู่ในยุคใดสมัยใดนั้น ได้เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมานาน แต่ก็เป็น

เชื่อกันยุดติลงไปแล้วว่า ท่านกาติทาสผู้มีดวงใจอยู่ในราชสำนักของพระเจ้าจักร
 มาทศย อย่างไรก็ดี เรื่องนี้เรายกให้เป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์จะถกเถียงกันค
 กว่า สำหรับเรา ๆ ผู้ซึ่งเพียงมีความรู้สึกซาบซึ้งในอัจฉริยภาพของท่านรัตนกวี
 ไม่จำเป็นต้องพะวงถึงเรื่องยุคสมัยให้มากเกินไป

สรุปแล้ว “เมฆุต” ของท่านกาติทาส เปรียบได้ดังดอกดัดดงกษ อัน
 อุดมด้วยกลีบดั่งช่อนกันอยู่หลายชั้นหลายเชิง และอบอวลด้วยกลิ่นหอมซาบซึ้ง
 อันผู้ใดสามารถสูดได้ด้วยใจอ่าน และซึมซาบตามความมุ่งหมายของต้นฉบับเดิม
 ได้แล้ว ผู้นั้นก็จะต้องมีเมฆาไปด้วยความพิสมัยในอิทธิพลของวรรณกรรมชั้น
 “เมฆุต” ได้เนรมิตอุทยานอันเต็มไปด้วยบรรยากาศที่น่านรมย์ไว้ สำหรับให้
 ผู้อ่านไม่จำกัดชาติและยุคใดสมัยใดได้คลายความเคร่งเครียดแห่งสมอง ปล่อย
 อารมณ์ให้สดชื่นระเริงใจอยู่ในอุทยานแห่งวรรณกรรมชั้น และท้ายที่สุด ทำคว
 เองให้มั่งคั่งออกงามขึ้นทั้งในด้านความคิด การแต่งออก และอารมณ์อันน่าพ
 พิศมัย.

ในววรรณคดี

ในเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๓ วงวรรณคดีขออวยพรให้ท่านสมาชิก และ
ท่านผู้อ่านทุกท่านจงประสบแต่ความสุขความเจริญ คิดสิ่งใดขอให้ได้สมดังความ
ปรารถนาทุกประการ

ฉบับปีใหม่เป็นฉบับสุดท้ายของปีที่ ๒ ของวงวรรณคดี ฉะนั้น วงวรรณ
คดีจึงถือโอกาสขอบขอบคุณท่านสมาชิกผู้อุปการะวงวรรณคดีด้วย เพราะการที่วงวรรณ
คดีได้มีอายุยืนนานอยู่จนครบสองฉบับ ออกมาได้ถึง ๒๔ เดือนนั้นก็เพราะ
ความอุดหนุนค่าจุณของท่าน และวงวรรณคดีถึงกับกล้าคุยได้ว่าท่านสมาชิกวงวรรณ
คดีทุกท่านได้เชื้อฮาว “วงวรรณคดี” เป็นอย่างมาก โดยที่มีได้มาบำรุงค้ำจุน
เลย และยังกว่านั้น ยังมีหลายท่านที่ได้ส่งค่าบำรุงมาให้ก่อนที่จะถึงจะครบปี
อีก วงวรรณคดีขอขอบพระคุณไว้อย่างสูง ณ ที่นี้ด้วย และต้องขอเรียนเพิ่ม
เต็มว่า วงวรรณคดีเองได้ปฏิบัติการบกพร่องต่อท่านไปมิใช่น้อยในการที่ตอบ
จดหมายช้าบ้าง ส่งหนังสือช้าบ้าง หวังว่าท่านคงจะให้อภัยแก่ความบกพร่อง
ด้วย และขอความกรุณาจากท่านสมาชิกด้วยว่า หากท่านไม่ได้รับหนังสือ
ภายใน ๓๕ วันแรกของเดือนแล้ว กรุณาติดต่อเตือนมายังแผนกอ่านด้วยจะ
ขอบพระคุณอย่างสูง

วงวรรณคดีเล่มปีใหม่นี้ เริ่มด้วย “ปีใหม่” ของ เจื้อ สดเชทิน กวีประจำ
วงวรรณคดี เรื่องของส้มเต๋จากกรมพระยาดำรงราชานุภาพในเล่มนี้คือเรื่อง “สร้าง
พระโต” เป็นความรู้ทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ “องค์” ผู้ถือตำราอันเข้ม
แข็งของวงวรรณคดีได้ส่งตำราเกี่ยวกับวันเฉลิมพระชนม์พรรษามากำหนดในวันปีใหม่

พร้อมทั้งอวยชัยให้พรแก่ผู้อ่านวงวรรณคดีโดยทั่วกัน เรื่องของ “องค์” เป็น
เรื่องที่น่าอ่านน่ารู้เพียงไร ท่านทั้งหลายย่อมทราบดีอยู่แล้ว

หม่อมเจ้าหญิง พูนพิศมัย ดิศกุล ได้ประทานเรื่อง “โตชิงช้า” อันเป็นบันทึก
ของพระองค์ท่านมาให้องวรรณคดี และเนื่องด้วยเดือนนี้เป็นเดือนที่เคยมีพิธีการ
โตชิงช้า ทั้งโตชิงช้าของเราได้รับการซ่อมแซมทำดีใหม่ดังงาม แทนที่จะถูกรอ
ถอนทิ้งไป วงวรรณคดีจึงได้นำเรื่องนี้เป็นพิเศษ และหวังว่าเทศบาลนครกรุง
เทพฯ ในอนาคตคงจะไม่เสียค่าเงินเพียงเล็กน้อยเป็นค่าซ่อมโตชิงช้าเพื่อรักษาของ
เก่า ซึ่งแม้จะไม่เป็นประโยชน์โดยตรงก็ดีกว่าที่จะนำเงินไปทิ้งเสียโดยวิธีการอย่าง
อื่นดังที่แล้ว ๆ มา

ปริญญา อุดมสิน สมาชิกวงวรรณคดีตั้งแต่เริ่มออกได้ประพันธ์ “แม่จ๋า”
ส่งมาให้เป็นดอกสร้อย คารมคมคาย วงวรรณคดีขอขอบคุณในความฮาริของ
ท่านสมาชิกผู้หนึ่ง อนึ่ง หม่อมราชวงศ์หญิง แสงโสม เกษมศรี อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิตในทางประวัติศาสตร์ สมาชิกวงวรรณคดีอีกท่านหนึ่งได้กรุณาเขียน
บันทึกเรื่องไปนมัสการพระนอนจักรสีห์ส่งมาให้ เรื่องนี้เป็นเรื่องน่าอ่านให้ความ
รู้แก่นักศึกษาและนักท่องเที่ยว

“อุปเทศมาดา” ของ หิญาธิรณนันทน์ เป็นการแปลเทียบไทยกับสันสกฤต เป็น
ของเก่าน่าศึกษา “มณีนวดี” ได้ส่งเรื่อง “สนชยา” ที่ได้เค้ามาจาก Dusk ของ
Saki Saki เป็นนักเขียนเรื่องสั้นของอังกฤษ ชื่อจริงว่า H.H. Munro เกิดในเมือง
พระมา (๑๘๗๐-๑๙๓๖) เคยเป็นตำรวจอยู่พักหนึ่ง เมื่อกลับไปลอนดอนใน ค.ศ.
๑๘๙๖ ได้เริ่มเป็นนักเขียนของ “Wesminster Gazette” เป็นนักเขียนที่มีชื่อ H.H. Munro
ตายในสงครามโลกครั้งแรก

อนึ่ง อธิฐา นักเขียนใหม่ของวงวรรณคดีได้เอื้อเฟื้อให้ความไพเราะบางตอนในกฐาหกคำฉันท์ของหลวงธรรมมาภิรมย์ เป็นเรื่องที่ไม่จืดจาง และ เรื่องอะไร ซึ่งเป็นนักเขียนประจำได้เขียน เมฆทูต-อมตโคตรก แห่ง วสันตฤดูมาให้ คำวิจารณ์ของเรื่องอะไรได้รุดอย่างไร ไม่จำต้องอธิบายให้มากความ

อนึ่งวงวรรณคดีขอแสดงความสดใจต่อครอบครัวของ นายพนม จักรพา กศ. บ. และของนายทศ วงประทีป ป.ม., ขบ. สหายของวงวรรณคดี ในการที่ท่านทั้งสองต้องวាយชนม์ไปโดยกระทันหันนี้ด้วย.

บรรณาธิการ

๓ มกราคม ๒๔๙๓

เครื่องสำอาง ของ “พวงเล็ก”

แบ่งผัดหน้า

เบรรมย์ควินนิน

แบ่งน้ำ

เคิลนซิงครีม

แวนนิซิงครีม

แอสตรินเย็นโลชั่น

รุษทาแก้ม

ยาสีฟัน คาโบแล็กซ์

มีจำหน่ายแล้ว ที่ร้านเดอะทัวไป ขอ

รับรองคุณภาพคงเดิมทุกอย่าง

อรวินท์

หน้าวัดราชบพิธ, เพ็ญนคร โทร. 225๒๘

มิโด

นาฬิกาซึ่งแข็งแรงและทนทานที่สุดในโลก

กันน้ำได้ 100%

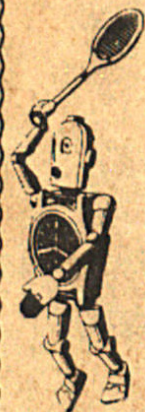
กันกระแทกอย่างดีเยี่ยม

ลานไม่ขาด

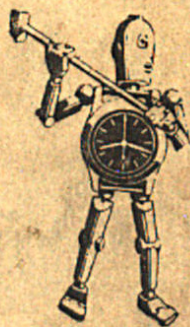
ตัวเรือนไม่เป็นสนิม

ใส่ได้เวลาว่ายน้ำ หรือ

เล่นกีฬา และทำงานทุกชนิด

Mido
MULTIFORT
Superautomatic

บริษัท บางกอก-สวิตช์ เทรตติ้ง

614-616 ถนนทอง พระนคร โทรศัพท์ 20357